

125. Tiistaina 22 päivänä marraskuuta 1988

kello 14

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset työministeriön perustamisen johdosta tarvittaviksi laeiksi 3595

Hallituksen esitys n:o 100
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 159

2) Ehdotukset laeiksi maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain sekä so-tilasoikeudenkäyntilain 28 §:n muuttamisesta 3604

Hallituksen esitys n:o 158
Lakivaliokunnan mietintö n:o 13
Suuren valiokunnan mietintö n:o 160

3) Ehdotus laiksi Indonesian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ,,

Hallituksen esitys n:o 101
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 161

4) Ehdotus valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1989 3605

Hallituksen esitys n:o 106
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69
Suuren valiokunnan mietintö n:o 162

5) Ehdotukset laiksi vesi- ja ympäristöhallinnosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ja laiksi vesilain muuttamisesta . ,,

Hallituksen esitys n:o 190
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 16
Suuren valiokunnan mietintö n:o 163

Siv. 6) Ehdotus laiksi jätehuoltolain muuttamisesta 3605

Hallituksen esitys n:o 197
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 17
Suuren valiokunnan mietintö n:o 164

7) Ehdotukset laeiksi eräiden oppisopimustilain säännösten muuttamisesta ... ,,

Hallituksen esitys n:o 170
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20
Suuren valiokunnan mietintö n:o 165

8) Ehdotus laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 ja 36 §:n muuttamisesta 3606

Hallituksen esitys n:o 169
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21
Suuren valiokunnan mietintö n:o 166

9) Ehdotus laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 191
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 167

10) Ehdotus laiksi matsänparannuslain 13 §:n muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 192
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16
Suuren valiokunnan mietintö n:o 168

11) Ehdotus laiksi maatilalain muuttamisesta ,,

	Siv.		Siv.
Hallituksen esitys n:o 140		Esitellään:	
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 17		18) Hallituksen esitys n:o 218 Pohjoismaiden kehitysrahaston perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä	3626
Suuren valiokunnan mietintö n:o 169		19) Ed. Perhon lakialoite n:o 111 laiksi kunnallislain muuttamisesta	3627
12) Ehdotukset laeiksi maatilahallituksen alaisia tarkastuslaitoksia koskevien lakien muuttamisesta	3607	20) Ed. Saaren ym. lakialoite n:o 114 laiksi työllisyyslain 29 §:n muuttamisesta ..	„
Hallituksen esitys n:o 141		21) Asetus 17 päivältä kesäkuuta 1988 Hongkongin kanssa eräiden tekstiilituotteiden Hongkongista tapahtuvan tuonnin rajoittamisesta ja valvomisesta tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen voimaansaatamisesta (A n:o 26)	3628
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18		22) Asetus 17 päivältä kesäkuuta 1988 Kiinan Kansantasavallan kanssa tekstiilituotteiden kaupasta tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen voimaansaatamisesta (A n:o 27)	„
Suuren valiokunnan mietintö n:o 170			
13) Ehdotus laiksi kananmunien ja kananmunavalmisteiden tarkastuksesta ja hinnanalennuskorvauksen maksamisesta annetun lain muuttamisesta	„	Pöydällepanoa varten esitellään:	
Hallituksen esitys n:o 145		23) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 19 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus maanmittaushallinnon eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 22)	„
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19		24) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksen johdosta laiksi peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE n:o 171)	„
Suuren valiokunnan mietintö n:o 171		25) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksestä pääkaupunkiseudun asuntorakennusmaan hankkimista ja käyttöön saamista edistäväksi lainsäädännöksi (HE n:o 98)	„
14) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	3608		
Hallituksen esitys n:o 194			
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 27			
Suuren valiokunnan mietintö n:o 172			
Ensimmäinen käsittely:			
15) Ehdotus laiksi kirkkolain 97 ja 121 §:n muuttamisesta	3613		
Hallituksen esitys n:o 206			
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 18			
16) Ehdotus laiksi museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista	„		
Hallituksen esitys n:o 195			
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23		Puhetta johtaa puhemies A h d e.	
17) Ehdotus laiksi kalansaaliin hintatuesta annetun lain muuttamisesta	3626		
Hallituksen esitys n:o 146			
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20		Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Aaltonen, Ala-Harja, Antvuori, Louekoski, Melin, Piipari, Suominen, Säilynoja ja Vennamo.	

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Vennamo, virkatehtävien vuoksi ed. Piipari sekä yksityisasioiden takia ed. Antvuori, kuluvan marraskuun 24 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Ala-Harja ja yksityisasioiden takia ed. Säilynoja, kuluvan marraskuun 25 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Aaltonen, Louekoski ja Melin sekä ensi joulukuun 2 päivään sairauden takia ed. P. Leppänen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan marraskuun 18 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 220 — 224, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 553 ja 557—560. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Korttesalmi: Herra puhemies! Ilmoitan suuren valiokunnan jäsenille, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna keskiviikkona kello 13, siis normaaliin aikaan. Käsittävänä on 18 asiaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Ehdotukset työministeriön perustamisen johdosta tarvittaviksi laeiksi**

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 100, jota on valmistelevalti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o

6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 159, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Työvoimaministeri Puhakka: Herra puhemies! Ministeriöjakoon on tehty merkittäviä muutoksia Suomen hallinnossa hyvin harvoin. Työministeriön perustaminen on tässä suhteessa epäilemättä iso päätös, jonka merkitys tulee osoittautumaan vielä suuremmaksi kuin eduskunnassa nyt hyväksyttävistä pykälistä ilmenee. Näillä pykälillä luodaan peruste uudenlaiselle, laaja-alaiselle ja nykyistä tehokkaammalle työpolitiikalle.

Työministeriön perustaminen viimeistään nyt on myös välttämätön ratkaisu. Elinkeino- ja työelämän rakennemuutoksen edetessä ja kansainvälisen taloudellisen yhteistyön lisääntyessä tulee yhä keskeisemmäksi yhteiskuntapoliittiseksi kysymykseksi, miten voidaan turvata kansalaisten työllisyys, varmistaa, että maan kaikissa osissa on saatavissa ammattitaitoisia työvoimaa ja yleensäkin huolehtia työelämän kaikinpuolisesta kehittämisestä. Tämä kaikki ei ole mahdollista nykyisen kapea-alaisen työvoimahallinnon keinoin.

Työministeriöllä on heti ensi askeleista lähtien edessään merkittäviä haasteita. Työvoimapalveluja on määrätietoisesti laajennettava ja kehitettävä, mihin tehtävään hallitus on myös lisävoimavaroja tarttunut. Tällä kehittämisen tiellä on tarkoitus jatkaa siten, että työnvälitys ja muut työvoimapalvelut tulevat kaikkien niitä tarvitsevien nopeasti ja vaivattomasti saataviksi. Jatkuvan rakennemuutoksen oloissa työsuojelun merkitys on edelleen lisääntymässä. Entistä suurempaa huomiota joudutaan kiinnittämään ennalta ehkäisevään toimintaan sekä psyykkiseen työsuojeluun. Tämä edellyttää myös uusia voimavaroja, kuten sosiaalivaliokuntakin on lausunnossaan esittänyt. Kun olemme menossa kohti rakenteellisen ja alueellisen työvoimapulien oloja, myös työsuojelun työvoimapolitiittinen merkitys lisääntyy. Tältäkin kannalta on tärkeitä, että työvoimapolitiikkaa johdetaan ja työsuojelua kehitetään samasta ministeriöstä käsin.

Koulutuskysymyksiin työministeriö joutuu paneutumaan laajemmin ja syvällisemmin kuin

työvoimaministeriö on voinut tehdä. Näyttää jokseenkin selvältä, ettei jäykänlainen ammatillisen koulutuksen järjestelmämme pysty tyydyttämään nopeasti kehittyvän työelämän kaikkia tarpeita sen paremmin työntekijöitten kuin työnantajienkaan kannalta. Työministeriön hallinnonalan onkin oltava aktiivisti mukana varsinkin aikuiskoulutuksen kehittämisessä. Kiinnitän tässä yhteydessä huomiota siihen, että työministeriön ja opetusministeriön välistä tehtävänjakoa ollaan myös aikuiskoulutuksen osalta parhaillaan arvioimassa.

Kunnallisvaalien alhainen äänestysprosentti viimeistään havahdutti huomaamaan sen, että kansanvaltamme kaipaa vahvistamista. Ihmisten vaikutusmahdollisuuksia on lisättävä nimenomaan heidän arkielämänsä piirissä. Ei ole epäilystäkään siitä, ettei työelämän osallistumisjärjestelmän kehittäminen olisi työministeriön toimintasuunnitelman ykkösasioita vuosikausiksi eteenpäin.

Työministeriön perustaminen antaa oivalliset puitteet ja lähtökohdat koko tämän hallintokoneiston remontille ja rasvaukselle. Tarkoituksena on, että heti uuden ministeriön toiminnan käynnistyessä ministeriön omaa organisaatiota, johtamista ja toimintatapoja uudistetaan toiminnan kaikinpuoliseksi tehostamiseksi. Kaiken aikaa, kuten jo viittasin, on tarpeen panostaa työvoimatoimistojen vahvistamiseen, niiden toiminnan järjeistämiseen ja ennen kaikkea niiden palvelujen parantamiseen. Selvitettäväksi tulee myös, miten työvoimapolitiittiset näkökohdat tulisivat nykyistä paremmin otetuiksi varteen aluetason elinkeinopolitiittisessa ja muussa päätöksenteossa.

Tärkeän osan uutta työasioitten hallintoa tulevat muodostamaan neuvostot ja neuvottelukunnat, joissa valtiolta ja työelämän osapuolet kohtaavat yhteisen pöydän ympärillä. Kuten jo hallituksen esityksestä ilmenee, työministeriön perustamisen yksi keskeinen hallinnollinen luonne on vahvistaa kolmikantayhteistyötä. Sitä tarvitaan varmasti entistä enemmän, jotta Suomi selviää myös eurooppalaisen ja kansainvälisen rakennemuutoksen tuomista ongelmista. Kansainvälisen yhteistyön osuus ja merkitys työministeriön toiminnassa tulee lisääntymään. Jo nyt on nähtävissä, etteivät uuden ministeriön voimavarat riitä kasvavien kansainvälisten yhteistyötehtävien hoitamiseen. Tältä osin asiaan joudutaankin palaamaan vuoden 1990 tulo- ja menoarviossa.

Erinomaisen merkittävänä työasioitten hal-

linnon uudistamisessa pidän sitä valmistelua, jota eduskunnan piirissä on tehty valiokuntalaitoksen kehittämiseksi. Mahdollisimman laaja-alaisen työasiainvaliokunnan perustaminen eduskuntaan on välttämätön jatko työministeriön uudistamiselle. Hallituksen työministeriöesityksen eduskuntakäsittely, jossa lakien sisälöstä on voitu päättää yksimielisesti, antaa hyvät lähtökohdat työministeriön toiminnalle. Tässä suhteessa toivon, että jatkossakin työasioitten hallinnointiin ja kehittämiseen löytyy vastaavaa yksimielisyyttä.

Ed. P o k k a : Herra puhemies! Ministeri Puhakan äsken käyttämän puheenvuoron alkuosaan, jossa hän korosti, että tämä eduskunnan käsiteltävänä oleva laki työministeriöksi on tärkeä ja periaatteessa hyvinkin merkityksellinen laki, voi tässä ihan mielihyvin yhtyä ja myös hänen puheensa loppupuolella esittämiin kannanottoihin siitä, mitä toivomuksia ehkä eduskunnan työskentelytapojen osalta voitaisiin ottaa vaarin, nimittäin ajatusta erityisen työelämän valiokunnan perustamiseksi varmasti kannattaa tutkia.

Muilta osin tämä hallituksen esitys ja ministerin äsken käyttämä puheenvuoro kyllä antaa aihetta hiukan pohtimiseen. Tätä lakiesitystä on täällä käsitelty ehkä enemmänkin teknisluontoisena asiana. Siitä ei ole kovin paljon käytetty puheenvuoroja, ja asiallisestihan tässä tapahtuu vain niin, että ministeriön nimi lyhenee työministeriöksi ja sosiaali- ja terveysministeriölle tähän asti kuuluneet työelämään liittyvät asiat siirtyvät nyt sitten työministeriön käsiteltäviksi.

Tämä muutos antaa kuitenkin aika suuretkin periaatteelliset mahdollisuudet kehittää työministeriön toimintaa. Pelkkä nimi ja tehtävien siirto eivät tietysti kovin paljon merkitse, vaan hyvin paljon jää riippumaan siitä, pystyykö tämä uusi työministeriö myös uusiin linjauksiin työelämän ja myös työllisyyttä koskeissa asioissa. Tästä mielestäni nyt nimenomaan on kysymys.

Tämä ministeriön uudistaminenhan ajoittuu nyt sellaiseen vaiheeseen, jossa elinkeino- ja työelämä ovat erittäin kovassa muutoksen myllyssä, ja mielestäni jo nyt on käynyt selväksi, että meillä itse asiassa tarvitaan uudelleenmäärittelyä ihan perusasioissa. Koko työn käsite, mikä on työtä, on pystyttävä määrittelemään aivan uudella tavalla.

Täällä eduskunnassahan työvoimaministeriötä ja työtä koskevia asioita on perinteisesti to-

tuttu käsittelemään perustuslain hengessä. Kun perustuslakiin on kirjoitettu, että kansalaisten työvoima on valtiovallan erityisessä suojeluksessa, niin sen mukaan täällä on toimittu, ja täällähän on nyt viime vuosina parhaimpana aikaansaannoksena mainittava uuden työllisyyslain säätäminen. Se on selvästi ollut mainettaan huomattavasti parempi ja olisi itse asiassa toiminut ihan kohtalaisesti, jos myös valtiovalta olisi huolehtinut omalta osaltaan velvoitteistaan ja hallitus olisi antanut rahaa ja edellytyksiä työllisyyslain toimeenpanemiseen. Nythän tämän lain toteuttaminen on aika pahasti ontunut niissä kunnissa, joissa on korkea työttömyysprosentti.

Mutta tällä kertaa en puutu tähän ministeriön tähän asti oikeastaan päätehtäväksi jääneen työllisyyden hoitamisen hoitotapoihin. Me olemme täällä jo jonkin verran keskustelleet tämänkin lain yhteydessä siitä, onko tämä kuuden kuukauden työllistäminen ihan oikea ja kohtuullinen tapa hoitaa työllisyyttä.

Mutta, herra puhemies, puutun siihen, että työllisyyslaki ei ole pystynyt ratkaisemaan työhön liittyviä uusia ongelmia. Lailla hoidetaan työttömyyttä. Sillä ei ole sitä pystytty poistamaan. Rakennemuutoksen edessä työllisyyslakia toimeenpanevat työvoimaviranomaiset työministeriötä myöten ovat olleet aika avuttomia. Monet ovat ryhtyneet vaatimaan kansalaispalkkaa niille, joille ei löydy työtä. Rohkeimmat tulevaisuuden ennustajat puhuvat jo siitä, että tulevaisuuden Suomessa kaikille maksetaan kansalaispalkkaa ja ne, jotka tekevät työtä, saavat ylimääräistä korvausta. Me suomalaiset, joita on kasvatettu siihen henkeen, että sen joka ei työtä tee, ei pidä leipääkään saaman, olemme kyllä suhtautuneet aika oudoksuen näihin tulevaisuuden ennustajiin. Mutta ei varmasti ole mielekästä eikä kovin järkevääkään keskustella siitä periaatteellisesta kysymyksestä, mistä ihmisille maksetaan: työn tekemisestä vai siitä, ettei tee työtä, vaan todella ottaa koko työn käsite uudelleenarvioitavaksi.

Koko työelämää koskevien asioiden käsittelemistä vinouttaa mielestäni palkkatyön ylikorostunut asema sekä työ- että työllisyyslainsäädännössä ja nimenomaan tämän ministeriön tähänastisessa käytännössä. Yrittämistä ja kotona tehtyä työtä ei arvosteta, vaikka juuri niillä alueilla olisi tarjolla tuhansia uusia työpaikkoja. Viraston rakentamista ja tien päällystämistä on perinteisesti pidetty järkevänä työllisyyden hoitona, sen sijaan vanhusten, vammaisten ja

lasten auttamista ei. Kuitenkin kotityö on sekä yhteiskunnalle että hoitoa ja huoltoa tarvitseville erittäin mielekästä. Sen vuoksi pidän aivan oikeansuuntaisena, että perustuslakivaliokunta on tämän lain johdosta antamassaan mietinnössä kehottanut hallitusta, ministeriä ja työministeriötä arvioimaan uudestaan työn sisältöä ja luonnetta. Tämä lakihan antaa työnkäsitteen uudelleenarvioimiselle ja koko työpolitiikan arvioimiselle uusia voimavaroja, kun työelämän tutkimus siirtyy työministeriöön. Nyt tätä ennakkoluulotonta arviointia ministeriltä ja ministeriöltä todella tarvittaisiin.

Ministeri Puhakka kertoi, että ensi töiksi on tarkoitus uudistuvassa ministeriössä aloittaa, ja on jo aloitettukin, hallintokoneiston rasvaaminen. Jotenkin rohkenee lausua ääneen, että tähän asti tämä hallintokoneiston rasvaaminen on kyllä vaikuttanut ulospäin aika puhtaasti virkanimityspeliltä. Anteeksi vain, herra ministeri! Kun täältä eduskunnan puolelta on seurannut työministeriön kehitystä tai kehittämistä, niin on vaikuttanut siltä, että kansliapäällikköä siellä häädetään ulos ja sopivia täytyy sitten saada tilalle. Minä en puutu tähän nimityspeliin sen enempää vaan totean, että ei ole suinkaan keskeinen ja aivan ratkaisevin asia, minkälaisia ihmisiä ministeriössä työskentelee virkamiehinä, vaikka silläkin on merkitystä. Jos ministeriötä halutaan uudistaa, niin kuin mielestäni tässä ministerin puheenvuorossakin aivan oikein periaatteessa sanottiin, niin kyllä silloin täytyy päästä linjauksiin, miten työllisyyttä ja työpolitiikkaa aiotaan hoitaa uudessa ja uudistuvassa ministeriössä. Nämä linjaukset ovat tärkeämpiä kuin henkilöpelit, ja tätä kyllä rohkenee nyt odottaa uudelta ministeriöltä, joka mielestäni saa hyvät lähtökohdat, kun olemme yksimielisesti hyväksymässä tätä lakia.

Ed. M ä n n i s t ö : Arvoisa puhemies! Työelämää koskevien asioiden aseman vahvistamiseksi valtionhallinnossa ja niiden hoidon tehostamiseksi on nähty välttämättömäksi kehittää nykyistä työvoimaministeriötä ja muuttaa sen nimi työministeriöksi. Työministeriön johtamista ja hallintoa halutaan selkeyttää ja kehittää, että sille asetetut tavoitteet työnvälityksen ja työvoimapalvelujen parantamiseksi toteutuisivat alati muuttuvissa yhteiskuntaoloissa.

Työministeriötä koskevaan lakiin sisältyy kuitenkin tavoitteita ajatellen selvä ristiä, joka koskee suunnittelu- ja tutkimustoimintaa. Jos suunnittelu- ja tutkimustoimintaa karsitaan

ja levitetään eri osastoille, kuten hallituksen esityksessä edellytetään, jää ministeriöön eri tehtävien osalta keskipitkän ja pitkän aikavälin yhteensovittamistehtäviä varten riittämättömät henkilöstöresurssit. Nykyinen suunnitteluosasto on tarkoitus muuttaa suunnittelusihteeristöksi, jonka henkilöstöä käytettäisiin lähinnä ministeriön johdon esikuntatehtävissä. Mikäli ministeriön suunnittelusihteeristön tutkijoiden työ latistetaan pelkiksi hallinnon päiväkohtaisia tarpeita palveleviksi toimeksiantoiksi, tutkimustoiminnan luova potentiaali ja pitkäjänteisyys menetetään. Kuitenkin juuri niitä tarvittaisiin työpolitiikan kehittämiseksi sillä tavalla, kuin ministerikin täällä esitti.

Tilastotehtävien laadinta mainitaan edelleen suunnittelusihteeristön toimenkuvaan kuuluvaksi. Tehtävä palvelee kaikkia ministeriön osastoja, myös ministeriön uusia tehtäviä. Riistuttu suunnittelusihteeristö ei riittävällä tavalla kuitenkaan kykenisi toteuttamaan sille asetettuja koko työelämän tilastotutkimuksen vaatimuksia. Tutkimus, suunnittelu ja tilastointi ovat välineitä, joita työministeriö tarvitsee täyttääkseen tehtävänsä.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä edellytetään, että uuden ministeriön tulee seurata elinkeino- ja työelämässä ilmenevien muutosten vaikutuksia toimialallaan ja ryhtyä toimiin työllisyyden kannalta haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi. Ministeriön tulee myös arvioida rakennemuutoksen vaikutukset työn sisältöön ja luonteeseen ja selvittää, miten työn käsite yhteiskunnassa mahdollisesti uudistuu. Valiokunta aivan oikein toteaa, että meneillään oleva rakennemuutos on kokonaisuudessaan omiaan lisäämään uudessa työministeriössä suoritettavan tutkimuksen merkitystä. Tästä syystä mielestäni tutkimuksen ja suunnittelun järjestäminen ministeriön piirissä tulisi hoitaa niin, että sille turvataan riittävät taloudelliset ja henkilöstövoimavarat. Tuskin ministerilläkään on mitään sitä vastaan, että eduskunta tähän suuntaan mielensä ilmaisee.

Edellä sanomani perusteella ja viitaten perustuslakivaliokunnan mietintöön liittämäni vastalauseeseen ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että työministeriön suunnittelusihteeristön tulee vastata ministeriön uuden toimenkuvan mukaisesti työelämän laajenevista suunnittelu- ja tutkimustarpeista mukaan lukien ministeriön tilastolliseen tutkimukseen liittyvät tehtävät. Suunnittelusihteeristön

henkilöstö- ja muita voimavaroja tulee lisätä kasvavien tehtävien myötä.”

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Ehkä muutama sana myös menneisyydestä työministeriön perustamisasiassa, ettei tuntuisi siltä, että tämä on aivan tuore asia. Nimittäin kun aikanaan työvoimaministeriö vuonna 70 perustettiin, jo silloin oli ilmassa ajatus, että se laajuus, jonka silloinen työvoimaministeriö sai, ei voi olla lopullinen, vaan että työvoimaministeriö täytyy laajentaa varsinaiseksi työministeriöksi. Erilaisia komiteoita ja erilaisia vaiheita on ollut 70-luvulla ja 80-luvun alussa, jossa myös mm. valtioneuvostotarkastajat ovat esittäneet toivomuksen, että työministeriö perustetaan.

Varsinainen valmistelutyö tehtiin työministeriön perustamiseksi edellisen hallituksen aikana. Vuonna 1986 työasioiden hallintokomitea sai mietintönsä valmiiksi, ja siinä sitten oikeastaan nämä perusvaihtoehdot esitettiin. Se, miksi työministeriötä ei perustettu välittömästi vuoden 1986 jälkeen, johtui lähinnä poliittisesta tilanteesta. Siinä vaiheessa keskustapuolue ei vielä ollut kypsynyt työvoimaministeriön tehtävien laajentamiseen työministeriöksi. Oli siis edellisessä hallituksessa mahdotonta ajaa tätä vielä silloin läpi.

Sen vuoksi, kun nyt poliittinen tilanne on tässä suhteessa muuttunut, että tämä on ollut mahdollista, täytyy uudelle työvoimaministerille antaa kiitos siitä, että hän kuitenkin nopeasti toi tämän asian eduskuntaan ja ajoi sen läpi hallituksessa. Ja nyt täällä eduskunnassa olemme sen hyväksymässä ilmeisesti, jos oikein ymmärrän, yksimielisesti.

Ilmeisesti ed. Männistö tuossa esittämässään lausumassa on oikeassa, että ehkä loppuvalmistelussa on tapahtunut virhe. Olen ed. Männistön kanssa siitä samaa mieltä.

Ministeri Puhakka totesi, että opetusministeriön ja työvoimaministeriön välistä työnjakoa ollaan arvioimassa tällä hetkellä. Siihen totean vain, että arviointi näyttää olevan aika pitkäväiteistä puuhaa, koska kyllä se jo edellisenkin hallituksen aikana arvioitiin. Mikä muutos tässä tarvitaan? Mielestäni tehtäväjaossa tarvitaan lähinnä se muutos, että työllisyyskoulutuksesta tai sen tilaamisesta, varsinaisesta tarpeesta ja käytännön puolesta vastaa työvoimaministeriö. Se on eri juttu. Koulutuksen sisällöstä voi opetusviranomaiset vastata. Se järjestelmän muutos ei ole mikään vaikea. Toivottavasti sekin

toteutetaan tässä ihan niin pian kuin mahdollista.

Ed. Pokalle totean, että tilanne on nyt nopeasti Suomessa menossa siihen suuntaan, että todellinen työttömyys poistuu. Siihen on erityisesti tietysti vaikuttamassa työllisyyslaki, mutta siihen on myös vaikuttamassa hyvin nopeasti ikärakenteen muutos, se, että Suomessa työvoima vähenee. Se väheni ensimmäisen kerran viime vuoden aikana, ja tämä kehitys jatkuu. Kolmantena tekijänä tietenkin on, että meillä on edelleenkin jatkunut hyvä taloudellinen tilanne.

Totean vain, että Ruotsissa jo on työttömien määrä pudonnut hyvin alas, noin 1,6 %:iin, mikä on vähän yli 50 000 työtöntä. Työttömien käyrä siis menee alaspäin, mutta työvoiman kysyntä kasvaa, niin että avointen työpaikkojen määrä Ruotsissa on jo ylittänyt 100 000. Eli on siis jo varsin suuri pelkkä numerollinen työvoimapula, ja me olemme menossa periaatteessa samaa kehitystä kohden Suomessa. Sen vuoksi tietenkin täällä täytyy uusia asioita uskaltaa uudessa työministeriössä ryhtyä tutkimaan ja myös toteuttamaan. Entiset toimenpiteet, nekin hyvät toimenpiteet, joita edellisen hallituksen aikana saatiin, eivät enää riitä. Ja nyt tällä hetkellä tavallaan uudella työministeriöllä on erinomainen mahdollisuus myös ottaa esille uusia asioita, kun työllisyyspolitiikassa saavutettiin läpimurto: uusi työllisyyslaki saatiin aikaan, jolloin varsinainen työttömien työllistämisen politiikka on jollakin tavalla kunnossa.

Totean, että oikeastaan on laajasti ottaen kaksi suurta asiaa tänään ja tulevaisuudessa työelämässä. Ensimmäinen niistä on työelämän joustavuus kaikkine siihen liittyvine asioineen. En usko, että tällä hetkellä vielä työvoimaministeriössäkään oikein täysin tajutaan, mitä kaikkea se merkitsee uudessa työvoimapulan tilanteessa. Mutta toivotaan, että siellä ymmärretään. Toinen suuri kysymys on yrittäjyyden laaja nousu niin Suomessa kuin kaikkialla maailmassa. Nämä kaksi asiaa tulevat vaikuttamaan hyvin ratkaisevasti työmarkkinoihin. Toivon, että hallintokoneiston rasvaamisella ministeri Puhakka tarkoittaa muutakin kuin sitä, että niitä projekteja, joita panin alulle, on lopetettu ja niitä henkilöitä, jotka olivat minua lähellä, on siirretty toisiin tehtäviin ja pois potkittu. Toivon, että hallintokoneiston rasvaaminen on muutakin. En nyt puhu kansliapäällikkö Heikkilästä. Uusi virkamieslainsäädäntö antoi sen mahdollisuuden uudelle ministerille, jota mah-

dollisuutta olisi pitänyt voida käyttää hänen kohdallaan jo aikaisemmin. Puhun tässä yhteydessä muista henkilöistä.

Herra puhemies! Todella toivon, että tämä opetusministeriön ja työvoimaministeriön välinen työnjako työllisyyskoulutuksen osalta nopeasti toteutetaan, jolloin kokonaisuus on kunnossa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Männistö jo esitteli niitä ongelmia, joita esitys lopettaa työvoimaministeriön suunnitteluosasto tulee aiheuttamaan. Yhtyen hänen esittämiinsä näkökohtiin kannatan hänen tekemäänsä lausumaehdotusta.

Lisäyksenä vielä toteaisin sen, että kun tätä hallituksen esitystä tarkastelee, niin ei voi tulla muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että nyt tämä sosiaali- ja terveysministeriöstä siirrettävä työosasto on saanut valta-aseman uuden ministeriön toimia suunniteltaessa. Se on hyvin tärkeä osa-alue, en sitä tarkoita, mutta nyt työvoimapolitiikan, työllisyyden hoidon ja työttömyyden torjunnan vaatima tutkimus- ja suunnittelutyö on selvästi jäänyt lapsipuolen asemaan.

Sosiaalivaliokunnalla oli käytössään myöskin asetusluonnos, ja asetusluonnokseen tutustuminen, jossa on suunnittelusihteeristön tehtävät määritelty, vain vahvistaa sitä käsitystä, että työvoimapolitiikan, työllisyyden hoidon ja työttömyyden torjunnan tehtävien hoitamiseen ei ole riittävästi paneuduttu. Ne ovat jääneet lapsipuolen asemaan. Tätähän tämä ministeriön muutos ei saa merkitä.

Sosiaalivaliokunta omassa mietinnössään kiinnitti huomiota näihin asioihin ja piti tärkeänä, että tutkimustoiminta uudessa ministeriössä kaikilta osin, myös työllisyys- ja työvoimaasioiden osalta, jatkuu. Sosiaalivaliokunta joutui myös puuttumaan siihen, että ministeriön henkilöstöä ei ole kuunneltu. Kun tämä nyt tulee olemaan työelämäministeriö, joka uutta työlaainsäädäntöä eduskuntaan esittää, niin kyllä siellä ministeriössä ensimmäisenä pitäisi olla henkilöstön etuudet hoidettuna.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Ihan muutama näkökohta sosiaalivaliokunnan lausunnosta, jossa puututtiin sinänsä tärkeään työministeriön perustamiseen. Valiokunnassa korostettiin sitä, että henkilöstöä kuultaisiin, kun tätä organisaatiota aletaan nyt viedä ylhäältä alaspäin. Työvoimaministeriö ja nykyinen työ-

voimahallinto poikkeavat muista ministeriöistä siinä mielessä, että niillä ei ole keskusvirasto-organisaatiota voisiko sanoa taakkanaan, vaan päätökset tehdään joko niisanotusti kentällä tai sitten ministeriössä. Henkilöstön kuuleminen tätä uudistusta eteenpäin vietäessä on erittäin tärkeää. Onhan meillä hyväksytty paljon sellaisia lakeja, joissa on korostettu, että mm. yksityisellä sektorilla vastaavanlainen periaate, henkilöstön kuuleminen, pitää käytännössä olla.

Toisena merkittävänä ryhmänä olivat erilaiset neuvottelukunnat ja neuvostot erityisesti opetusministeriön yhteydessä. Opetukseen liittyvien neuvostojen ja neuvottelukuntien aseman säilyminen ja niiden huomioon ottaminen on monessa mielessä erittäin tärkeää. Sekä opetusministeriön että kouluhallituksen ja varmasti myös ammattikasvatushallituksen taholta on pelätty nyt jonkin verran, miten tässä uudessa tilanteessa esimerkiksi ammatinvalinnanohjaukseen liittyvät toimenpiteet tulevat riittävästi otetuksi huomioon.

Kolmas merkittävä sektori on työterveyshuolto. Työterveyslaitoshan jää tämän organisaation ulkopuolelle, mutta kaikissa eri yhteyksissä on korostettu sitä, että tämä ei saa merkitä työterveyshuollon ja työministeriön ja sen organisaation yhteistyön heikentymistä, vaan pikemminkin päinvastoin. Meillähan kaikki tutkimukset viittaavat siihen, että meillä tulee ikääntyvän henkilöstön osalta olemaan erityisiä ongelmia Suomessa. Selvitysten mukaan vuonna 2000 Suomessa on OECD-maiden vanhin henkilöstö tekemässä töitä, ja tähän asiaan on kiinnitettävä erityistä huomiota, ja siinä työterveyshuollon ja yleensä varhaiskuntoutuksen osuus korostuu, koska ei ole millekään maalle eduksi se, että suurin osa henkilöstöstä on pyrkimässä eläkkeelle, ollaan sitten 55-vuotiaita tai sitä nuorempia tai vanhempia.

Täällä ministeri Puhakka toi — mikä on neljäs asia — esille sen, että henkilöstövoimavaroja esimerkiksi työvoimatoimistojen osalta tulee lisätä. Etelän keskuksissa, joissa on runsaasti henkilömäärällisesti työttömiä, on monesti myös erittäin suuri määrä ihmisiä hakemassa töitä eli on avoimia työpaikkoja. Nykyinen työvoimatoimisto nimenomaan etelän keskuksissa ei pysty palvelemaan sillä tavoin työnantajia eikä myöskään henkilöstöä kuin pitäisi. Siitä huolimatta että tietokoneita on tullut, meillä ei ole päästy siihen järjestelmään, joka on esimerkiksi Ruotsissa, että tietokonepäätteitä on kan-

salaisten käytettävissä erilaisissa palvelukeskuksissa, ostoskeskuksissa, niin että kaikkien ei tarvitse lähteä katsomaan työvoimatoimiston ilmoitustaululle, onkohan siellä roikkumassa sellaisia lappuja, joissa olisi hänelle töitä. Tähän ei työvoimahallinnossa ole ollut näköjään riittävästi voimavaroja, koska tiedän yksittäisiä tapauksia, joissa tällaiset pääteideat on tyrmätty, kun rahaa ei ole käytettävissä, eikä tämän vuoden eikä ensi vuodenkaan budjetti näytä siihen kovin paljon tuovan parannusta.

Ihan viimeisenä asiana, josta myös on sosiaalivaliokunnan puitteissa, tosin epävirallisesti, keskusteltu, on asia, jonka täällä työministeriön asian yhteydessä otti esille myös ministeri Puhakka, erityisen työelämän valiokunnan perustaminen. Toisaalta tähän voisi todeta sen, että eduskunnassa on työasioitten valiokunta. Se on tällä hetkellä osittain sosiaalivaliokunta, mutta se on myös valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto. Esimerkiksi tällä hetkellä merkittävimmät työvoima-asiat ovat valtiovarainvaliokunnan liikennejaostossa, ja sosiaalivaliokunnan puolella ei taas kovin paljon näitä esimerkiksi syksyllä ole ollut. Meillähan monesti viitataan Ruotsiin, mutta Ruotsissa, jossa on olemassa erityinen työmarkkinavalioikunta, niin siellä myös tällä valiokunnalla on budjettivalta niin kuin kaikilla muillakin erikoisvaliokunnilla. On täysin eri asia käsitellä pelkästään lakiehdotuksia ilman budjettivaltaa kuin se, että käsitellään pelkästään lakiehdotuksia tai käsitellään kaikki raha-asiat, niin kuin meillä tekee tällä hetkellä valtiovarainvaliokunta. Ruotsissahan lähdettiin sillä tavoin purkamaan tätä yhden valiokunnan budjettikäsittelyoikeutta, että ensiksi siirryttiin lausuntomenettelyyn, mikä Suomesakin voitaisiin ensi vaiheessa tehdä, että asianomainen valiokunta antaa lausunnon tiettyyn päivämäärään mennessä oman hallintonsa budjetista, ja sitten, kun katsotaan, ehkä huomataan, että eivät nämä erikoisvaliokunnat lisäilekään budjettirahoja sillä tavoin kuin monesti pelätään. Esimerkiksi sosiaalivaliokunta ei tämän syksyn aikana budjetin osalta ole lakitekstien osalta tehnyt markkaan muutosta budjettiin, vaan kyllä kaikki muutokset on tehty nimenomaan valtiovarainvaliokunnassa.

Kun tätä työelämän valiokuntaa perustetaan, niin pitää ottaa huomioon se historia, että sosiaalivaliokunta on alunperin ollut työväenasiainvaliokunta. Kun työelämän asioitten lisäksi valiokuntaan tuli sosiaaliasioita yhä enemmän, valiokunnan nimi muutettiin sosiaaliva-

liokunnaksi. Eikä voi sanoa, että yksistään työ-
määräkään voisi olla se, joka ainakaan keino-
tekoisesti pakottaisi hajottamaan nykyisiä va-
liokuntia, koska esimerkiksi sosiaalivaliokun-
nan kohdalla on tilanne, että tiistaisin, torstai-
sin ja perjantaisin ja kahden tunnin kokoukset
ja tarvittaessa keskiviikkona kaksi tuntia eli vii-
kossa kahdeksan tuntia. Tällä perusteella mi-
nun mielestäni ei tarvitse valiokuntien työmaa-
rää jakaa. Mutta tämä on joka tapauksessa
asia, joka pitää ottaa uudessa valossa esille sen
jälkeen, kun työministeriö on perustettu, ja
käytännössä mielestäni pitäisi harkita tällaisen
työ- ja sosiaalivaliokunnan asettamista, joka
pääasiassa perustuisi nykyiseen sosiaalivalio-
kuntaan ja talousvaliokunnan tehtävien ja ehkä
nimen tarkistamiseen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspu-
heenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari jat-
koi ensin siitä, mihin oman puheenvuoroni pää-
tin, eli henkilöstön kuulemisesta, kun uutta mi-
nisteriötä on suunniteltu. Siitä voi kyllä antaa
ministeri Puhakalle laiskanläksyn, että työmi-
nisteriötä suunniteltaessa ei henkilöstöjärjestö-
jä eikä henkilöstöä ole kuunneltu. Se antaa erit-
tän huonon käsityksen, kun meillä ollaan nyt
tekemässä ja on tehty monia työelämän uudis-
tusta koskevia lakeja, joissa nimenomaan on
haluttu lisätä työntekijöiden oikeutta olla mu-
kana päätöksenteossa, ja sosialidemokraatitkin
ilmaisevat, että he haluavat, että työntekijöillä
olisi todellinen päätäntävalta. Tässä ministeriö-
asiassa työntekijöillä ei ole ollut päätäntäval-
taa. He olisivat halunneet sitä, että heitä olisi
edes kuultu ministeriötä koskevia suunnitelmia
tehtäessä. Näin ei ole tapahtunut. Tähän so-
siaalivaliokunta on ottanut kantaa ja pitänyt
tärkeänä, että henkilöstöä kuullaan yhteistoi-
minnasta valtion virastoissa ja laitoksissa an-
netun lain mukaisesti. Toivon, että nämä terveiset
tässä eduskuntakeskustelusta menevät perille.

Toinen asia, johon ed. Skinnari puuttui: hän
sanoi, että sosiaalivaliokunta ei ole muuttanut
markankaan vertaa budjettia. Meillähan olisi
ollut mahdollisuus muuttaa budjettia muutta-
malla niitä lakeja, joita sosiaalivaliokunnassa
on käsitelty. Nyt olemme juuri työttömyystur-
valain tänään loppuun asti käsitelleet eikä mi-
tään muutosta tullut, koska kokoomus esti
kaikki muutokset, joita työttömyysturvan ke-
hittämiseen sosialidemokraatitkin yrittivät. So-
sialidemokraattien ongelma on se, että he alis-
tuvat siihen, mitä kokoomus sanoo. Päätökset

tehdään valiokunnan ulkopuolella. Me istuim-
me viime perjantaina siellä asiantuntijoiden
kanssa, nökötimme orrella, odotimme, että hal-
lituspuolueet lopettavat oman neuvonpitoinsa
riita-asioista.

Työvoimaministeri P u h a k k a : Herra pu-
hemies! Ed. Stenius-Kaukoselle haluaisin tode-
ta, että kyllä minä mielelläni läksyjä otan, mut-
ta en laiskanläksyjä syytteestä siitä, ettei henki-
löstöjärjestöjä olisi kuultu. Ensinnäkin asian
muodollinen valmisteluvastuu työministeriötä
koskevan lain osalta on ollut valtiovarainminis-
teriöllä, valtiovarainministeriön järjestelyosas-
tolla, eikä työvoimaministeriöllä, eikä hoita-
mallani sosiaali- ja terveysministeriön työosas-
tolla. Sen lisäksi totean, että olen useita kertoja
kuullut henkilöstöjärjestöjen edustajia erillisis-
sä neuvotteluissa, joissa ovat olleet sosiaali- ja
terveysministeriön, työsuojeluhallituksen, työ-
voimaministeriön ja kyseisten henkilöstöjärjes-
töjen edustajat paikalla. Edelleen kun työvoi-
maministeriössä on parhaillaan alemmanasteis-
ten säännösten valmistelutyö menossa, niin näi-
hin valmisteluryhmiin on otettu mukaan henki-
löstöjärjestöjen nimeämä edustaja. Eli tässä
suhteessa ed. Stenius-Kaukosen väittämä ei
pidä paikkaansa ja on virheellisiin tietoihin pe-
rustuva.

Edelleen ed. Stenius-Kaukonen edellisissä pu-
heenvuoroissaan totesi, että työllisyyspolitiikka
olisi jätetty huonolle hoidolle. En tiedä, mistä
tällaisia johtopäätöksiä tehdään aikana, jolloin
maassa työllisyys koko ajan paranee, työllisyys-
koulutukseen panostetaan lisää, työvoimapa-
veluita parannetaan jne. Tässä suhteessa tämä-
kin väittämä on hivenen kyseenalainen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspu-
heenvuoro): Herra puhemies! Koska ministeri
näin jyrkästi väittää, että se, mitä sanoin, ei
pidä paikkaansa, luen henkilöstöjärjestöjen yhi-
teisestä kannanotosta, joka on perustuslakiva-
liokunnalle toimitettu, lyhyen otteen: ”Työryh-
mien 7.10.1988 saapuneessa ja 5.10.1988 päivä-
tyssä asettamiskirjeessä ei kuitenkaan henkilös-
töjärjestöjen edustusta ollut huomioitu johto-
ryhmään eikä muihin kuin säädösryhmään. Sää-
dösryhmä on nähty keskeiseksi, mutta huolta
on synnyttänyt henkilöstöjärjestöjen edustuk-
sen puuttuminen muista ryhmistä...” jne. Voi-
sin jatkaa tätä, mutta tämä jo nyt riittää osoit-
tamaan sen, että ministerin puhe ei pidä aivan
paikkaansa.

Toivomme, että kun asiat sosiaalivaliokunnassa nousivat jo lokakuussa esille, ministeri on korjannut puutteet ja henkilöstö on saanut edustuksen kaikkiin työryhmiin.

Työvoimaministeri Puhakka: Herra puhemies! Aivan lyhyesti vielä: Henkilöstöjärjestöjen kanssa yhteisessä neuvottelussa sovittiin, että heidän edustajansa tulee nimenomaan säädosryhmään ja että henkilöstöjärjestöjen kesken johtoryhmä konsultoi työn etenemisen myötä, ja edelleen, että henkilöstöryhmien edustajia valmistelusta vastaava ministeri kuulee sopivin määräajoin. Tämä työ mielestäni osoittaa sen, että heidän kuulemisensa on hoidettu. Pidän sitä itse hyvin tärkeänä, koska koko ministeriön tuleva toiminta rakentuu hyville, osaavalle henkilöstölle ja hyvin hoidetulle henkilöstöpolitiikalle.

Ed. Kuuskoski-Vikamaa: Herra puhemies! Niin kuin olemme jo useassa puheenvuorossa kuulleet, olemme käsittelemässä ihmisen elämän kannalta hyvin keskeistä aluetta, työelämän aluetta. Ihminen saa työstä toimeentulonsa, mutta sillä on myös elämän sisällön kannalta hyvin suuri merkitys. Kaiken lisäksi valitettavan paljon tällä hetkellä ihmisen arvoa meidän yhteiskunnassamme myös mitataan hänen tekemänsä työn perusteella. Nyt kuitenkin on kysymyksessä ennen kaikkea työasioiden hallinnon järjestäminen valtionhallinnossa. Hallituksen esittämä tapa on yksi tapa hoitaa asia.

Kun ed. U. Leppänen sanoi, että asia olisi hoitautunut jo paljon aikaisemmin, ellei edellisen hallituksen aikana keskustapuolue olisi asiaa vastustanut, on ehkä syytä muistuttaa, että mielipiteet eivät ole olleet näin yksioikoisia. On ollut myös monia työelämän asiantuntijoita, jotka eivät ole olleet välttämättä vakuuttuneita siitä, että nyt esitetty on paras tapa hoitaa asianomaiset kysymykset. Keskustapuolueen piirissä on myös nähty toisia vaihtoehtoja, miten työasioiden hallinto voitaisiin järjestää, mutta me emme halua asiaa vastustaa. Tärkeintä on, että ne tehtävät, jotka ministeriölle kuuluvat, tulevat parhaalla mahdollisella tavalla hoidettua. Nythän ministeriön työalueesta tulee melko laaja, ja saattaa olla, että tietyt kysymykset eivät saa riittävää painoarvoa. Toivotaan kuitenkin, että siitä muodostuu hyvä kokonaisuus.

Perustuslakivaliokunta on korostanut mietinnössään ja myös ed. Pokka jo siihen viittasi,

että tällä hetkellä vaaditaan työn sisällön määrittelyä aivan uudella tavalla, ja ehkä tähän liittyvät juuri suurimmat uuden ministeriönkin haasteet, onnistutaanko ja pystyykö ministeriö myös omassa toiminnassaan uudistumaan niin kuin tämä aika ja työelämän ja yhteiskunnan muutos edellyttävät.

Kysymys ei ole yksinomaan työn sisällön muuttumisesta. Minusta tulee asettaa myös hyvin tärkeäksi päämääräksi se, että työn mielekkyys löytyy. Uskon, että monet niistä ongelmista, jotka tänä päivänä aiheuttavat työntekijöiden sairastumista, työntekijöiden työkyvyttömyyttä, johtuvat osittain työelämän vauhdin kiihtymisestä mutta myös mielen katoamisesta työstä.

Edellä esitetyt kysymykset eivät ole mitenkään helppoja. Ne vaativat paljon paneutumista, uutta näkökulmaa, mutta nyt alkaa olla jo hyvin paljon tietoa siitä, että kaikki asiat eivät tällä alueella suinkaan ole kunnossa vaan tarvitaan aivan uudenlaista otetta. Toivon, että työministeriö tulee käyttämään sitä monipuolista asiantuntemusta, jota sillä itsellään on ja jota on myös ministeriön ulkopuolella.

Täällä jo korostettiin tärkeää yhteistyölinkkiä sosiaali- ja terveysministeriön alueelle — työterveydenhuolto jää sinne. Tämä on varmasti ollut aivan oikeaan osunut toimenpide. Työterveydenhuolto löytää sieltä parhaan yhteistyöympäristönsä, mutta sen tietoa ja tietämystä, sen organsaation kautta tulevaa kokemusta tarvitaan mitä kipeimmin, kun uusia suuntaviivoja etsitään.

Asiaan tietysti liittyy myös aivan oleellisena osana, miten sitten työelämä ja ihmisen muu arki pystytään yhteensovittamaan. Aivan ilmeisesti ei ole kysymys yksinomaan työympäristönsä olevista ongelmista vaan myös siitä, miten ihminen pystyy muuten uudistumaan. Tässä suhteessa yhdyn niihin näkemyksiin, että työajan joustokysymykset ja myös erityisesti päivittäisen työajan lyhentäminen ja sillä tavalla ihmisten arjen parempi yhteensovittaminen tulevat olemaan lähiajan toivottavasti aika nopeihinkin toimenpiteisiin johtavia kysymyksiä.

Herra puhemies! Niin kuin sanoin, toivon, että hyväksyttävä hallintomalli tulee osoittautumaan epäilyksistä huolimatta hyväksi ja toimivaksi. Toivon, että myös ministeriö on valmis tekemään kriittistä seurantaa, vaikka se oman työn kohdalla saattaakin olla vaikeata, ja ne epäilyt, joita on aikaisemminkin esitetty siitä, että välttämättä nyt esitetty ei ole paras tapa,

osoittautuisivat turhiksi ja saavutettaisiin todella ajanmukainen ja moderni työministeriö, joka pystyy tämän ajan haasteisiin vastaamaan.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Minäkin ilmaisen osaltani tyytyväisyyteni siitä, että vihdoinkin nyt käsiteltävä asia, työministeriön perustamista koskeva esitys, on edennyt näin pitkälle. Sitähän valmisteltiin ministeri Aallon aikana, ja silloin ehkä poliittisista syistä sitä ei kuitenkaan haluttu viedä sen pidemmälle.

On varmaan paikallaan, että keskushallintoa uudistetaan, mutta tietysti työelämän uudistamisessa ja työasioiden hoitamisessa ei riitä myöskään se, että eduskunnassa valiokunta näitä asioita varten erikseen perustetaan. Mielestäni paljon tärkeämpää varmaan ministeriön toiminnan kannalta on se, miten sen alainen hallinto tullaan järjestämään. Silloin minusta pitäisi ryhtyä selvittämään, miten esimerkiksi työsuojeluasiat ja työvoima-asiat piiri- ja alueta-solla voidaan hoitaa saman yhteisen organisaation kautta ja tällä tavalla saada hallinto yhtenäiseksi ja kokonaiseksi alue- eli väliportaana ja paikallistason hallintoa myöten.

Lisäksi on todettava, niin kuin ed. Kuuskoski-Vikatmaakin sanoi, että työelämän sisältöä koskevaan kysymykseen pitäisi paljon enemmän pystyä puuttumaan, ja ehkä hallinnollisilla järjestelyillä ei sitä vielä auteta, mutta sen sijaan esimerkiksi eduskunnassa nyt käsiteltävänä olevalla ammattitautilaila voitaisiin siihen asiaan osaltaan vaikuttaa. Olisi erittäin toivottavaa, että sen asian käsittelyssä voitaisiin juuri työelämän psyykkiset ongelmat nostaa esille ja myös nämä tekijät ottaa ammattitautilain tulokinnassa huomioon. Toivon että talousvaliokunnassa löytyisi sellainen järki, jossa yhteiset näkemykset, joita varmasti esimerkiksi lääkäri- ja terveydenhoitohenkilökunnalla on olemassa, huomioitaisiin. Tällä tavalla päästäisiin työelämän laadullisessa uudistamisessa myös askel eteenpäin.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Täällä on jo useassa puheenvuorossa korostettu perustuslakivaliokunnan mietinnössä olevaa kannanottoa, jossa todetaan, että ministeriön on myös arvioitava rakennemuutoksen vaikutuksia työn sisältöön ja luonteeseen ja selvitettävä, miten työn käsite yhteiskunnassa mahdollisesti uudistuu.

Tämän lausuman pohjalta haluan todella muistuttaa uutta työministeriötä siitä, että tänä päivänä meillä tehdään erittäin merkittävää vanhusten ja lasten hoitotyötä kodeissa. Kuitenkaan kyseiset ihmiset eivät ole edes sellaisia, että heitä luettaisiin työvoimaan kuuluviksi. Ottaen huomioon sen, että meillä vanhusväestön osuus entisestään lisääntyy ja kotihoito on eräs erittäin hyvä vaihtoehto tälle työlle, toivoisin, että todella uusi työministeriö aivan ensi töikseen muuttaisi työn käsitteen, että myös kotona lasten ja vanhusten hoitotyötä tekevä olisi työvoimaan kuuluva ja hänelle myös luettaisiin tästä tehtävästä kertyväksi sosiaaliturvaa. Sehän on yksi tämän päivän yhteiskunnan suurimmista epäkohdista silloin, kun puhutaan työvoimasta ja työvoiman käsitteestä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Männistö ed. Stenius-Kaukosen kannattamana ehdottanut, että perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta edellyttää, että työministeriön suunnittelusihteeristön tulee vastata ministeriön uuden toimenkuvan mukaisesti työelämän laajenevista suunnittelu- ja tutkimustarpeista mukaan lukien ministeriön tilastolliseen tutkimukseen liittyvät tehtävät. Suunnittelusihteeristön henkilöstö- ja muita voimavaroja tulee lisätä kasvavien tehtävien myötä."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perustelua koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "'jaa", ed. Männistön ehdotus "'ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 22. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain sekä sotilasoikeudenkäyntilain 28 §:n muuttamisesta

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 158, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 13 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 160, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olen asian aikaisemmissa käsittelyissä — muistaakseni ensimmäisen käsittelyn yhteydessä — kiinnittänyt huomiota muutamiin ongelmiin, jotka maksuttoman oikeudenkäynnin laajentuessa ilmenevät nimenomaan tuomioistuimissa.

On tullut maan tavaksi, että kun maksuttomia oikeudenkäyntejä tietyt asianajajat ja lakimiehet ahnehtivat itselleen, sen lisäksi myös näillä on suuri vaikutus siihen, että asioiden käsittely tuomioistuimissa hidastuu. On nimittäin tapana se, että siitä huolimatta, että siihen ei olisi tarvetta, ainakin kaksi, kolme kertaa pyydetään tuomioistuimessa lykkäystä juuri siitä syystä, että saataisiin taskuun ne vähät markat, joita on saatavissa. Miten asiaan voitaisiin laisäädännöllä puuttua tulevaisuudessa, se on sitten toinen asia. Kuitenkin asiaan on syytä kiinnittää tällä tavalla huomiota ja juuri siitäkin syystä, että tuomioistuimen muutenkin ruuhkainen käytäntö ja tuomioistuinten jatkuva tuomioistuinpäätösten viivästyminen johtuu osin tästä syystä.

Toinen asia, johon lyhyesti haluan kiinnittää huomiota, on se, vaikka ei ihan asiaan liittyvä, että esitutkinnassa todistajana kuultavat henkilöt eivät ole oikeutettuja saamaan min-käänlaista korvausta kuluistaan tai heille aiheutuvasta haitasta, kun he joutuvat tulemaan poliisikuulusteluun, vaikka tuomioistuimessa todistajana kuultava henkilö on tähän oikeutettu. Kun tulevaisuudessa esitutkintalain myötä myös tarve todistajana kuulusteltavien henkilöiden nopeaan kuulusteluun saamiseen tulee lisääntymään, toisin sanoen ei voida enää heidän kanssaan sopia asioista sillä tavalla kuin aikaisemmin, laisäädännössä tulevaisuudessa ja lähitulevaisuudessa pitäisi kiinnittää nimenomaan huomiota myös siihen, että todistajille

esitutkinnassa voitaisiin maksaa tietty palkkio ja tietty korvaus tietyistä kuluista.

Ed. Niinistö: Herra puhemies! Rauhoitan vähän ed. Aittoniemeä siinä suhteessa, että meillä on varsin selkeä turhan lykkäyksen kieltö tällä hetkellä oikeudenkäymiskaassa ja tuomioistuimet myös sitä valvovat. Pääongelma siinä, että jutut mahdollisesti viivästyvät, on siinä, että meidän tuomioistuinlaitoksellamme on aivan riittämättömät resurssit. Minusta on varsin mielenkiintoista kuulla, että ed. Aittoniemi on varmasti mukana sitten, kun ratkaistaan niitä kysymyksiä, jotka liittyvät resurssien lisäämiseen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Yritän pysyä ihan rauhallisena tässä asiassa. Tilanne on se, että siitä huolimatta, että on todettava tuomioistuinten resurssien puute, se ei vaikuta tähän asiaan, vaan on aivan selviö, että useissa tapauksissa tuomioistuinten päätöksiä lykätään siitä syystä, että asianajaja pyytää sitä täysin tarpeettomasti ja toisaalta tietysti oikeusturvan vuoksi tuomioistuin mieluummin antaa lykkäyksen kuin asiassa päätöksen. Selvää vetämistä tähän suuntaan on tuomioistuinikäytännössä ja nimenomaan asianajajien ja lakimiesten puolelta.

Tähän asiaan, uskoisin, resurssien lisäys ei vaikuta yhtään mitään. Ei auttaisi mitään, jos samaan tuomioistuimeen, josta lykkäystä pyydetään, annetaan vaikka viisi oikeusneuvosmiestä istumaan rinnakkain, koska se, joka asian käsittelee, käsittelee ja antaa lykkäyksen nykyisessä muodossa ilman, että siinä olisi mitään lisäresurssitarpeita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi Indonesian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 101, jota on valmistelevasti kä-

sitelty ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 15 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 161, esitellään osittain kolmanteen, osittain ainoaan käsittelyyn.

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen pääteään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1989

Yllämainitun ehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 106, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 69 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 162, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lainanottovaltuudet voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lainanottovaltuudet hyväksytään.

Lainanottovaltuuksien kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset laiksi vesi- ja ympäristöhallinnosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ja laiksi vesilain muuttamisesta

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 190, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 16 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 163, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi jätehuoltolain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 197, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 17 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 164, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laeiksi eräiden oppisopimuslain säännösten muuttamisesta

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 170, jota on valmistelevasti käsitelty sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 20 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 165, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 ja 36 §:n muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 169, jota on valmistelevasti käsitelty sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 21 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 166, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 191, jota on valmistelevasti käsitelty maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 15 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 167, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veronluonteista maksua, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan tullut hyväksytyksi, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänis-

tä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi metsänparannuslain 13 §:n muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 192, jota on valmistelevasti käsitelty maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 16 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 168, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi maatilalain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 140, jota on valmistelevasti käsitelty maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 17 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 169, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotukset laeiksi maatilahallituksen alaisia tarkastuslaitoksia koskevien lakien muuttamisesta

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 141, jota on valmistelevalisti käsitelty maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 18 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 170, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätehty lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Hallituksen perusteluissa esitettiin maatilahallituksen alaisten tarkastuslaitosten johtokuntia lakautettavaksi. Valiokunta perusteellisen käsittelyn jälkeen päätyi kuitenkin yksimielisesti sille kannalle, että johtokunnat säilytetään. Epähuomiossa on tätä koskeva lausuma, joka valiokunnassa yksimielisesti hyväksyttiin, jäänyt pois mietinnöstä. Sen vuoksi esitän perusteluissa lasuttavaksi:

”Eduskunta edellyttää, että hallituksen esityksessä tarkoitettujen laitosten asemaa kehitetään maatilahallitukseen nähden siten, että laitosten omat johtokunnat säilytetään. Laitoksia koskevat eräät nimitys-, määräraha-, laitosten lainsäädännön ja toiminnan kehittämistä koskevat asiat sekä muut laitoksen kannalta laajakantoiset tai periaatteelliset asiat käsitellään kuitenkin maatilahallituksen istunnoissa. Näitä asioita maatilahallituksen istunnossa käsiteltäessä asianomaisen laitoksen johtaja ottaa päätösvaltaisena jäsenenä osaa istuntoon.”

Lisäksi voisi todeta, että johtokuntiin liittyviä epäkohtia korjaa myös valiokunnan mietinnössä oleva lausuma siitä, että tarkastuslaitosten hallintoa uudistetaan ja on uudistettava siten, ettei tarkastuksenalainen taho voi osallis-

tua oman toimialansa tarkastukseen, kuten tänä päivänä eräiltä osin asianlaita on.

Ed. Ollila: Herra puhemies! Vahvistan omalta osaltani sen, mitä ed. Rajamäki totesi, ja viittaan siihen, että valiokunta oli täysin yksimielinen keskustellessaan asiasta ja tultuaan sen suuntaiseen päätökseen, kuin ed. Rajamäen lukema ponsi sisällöltään on. Näin ollen, arvoisa puhemies, kannatan ed. Rajamäen tekemää ehdotusta perustelulausumaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Rajamäki ed. Ollilan kannattamana ehdottanut, että perusteluihin hyväksyttäisiin hänen edellä esittämänsä lausuma.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Rajamäen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 168 ei-ääntä; poissa 31. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Rajamäen ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus laiksi kananmunien ja kananmuonavalmisteiden tarkastuksesta ja hinnanalennuskorvauksen maksamisesta annetun lain muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 145, jota on valmistelevalisti käsitelty maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 19 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 171, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 194, jota on valmistelevalti käsitelty sosiaalivaliokunnan mietinnössä n:o 27 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 172, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta merkitsee kunnalliseen sosiaali- ja terveystoimeen suunnattujen valtionosuuksien supistumista kahdeksannen—kymmenennen kantokykyluokan kunnissa. Nämä ovat pääasiassa suuria kaupunkikuntia muun muassa täällä pääkaupunkiseudulla. Supistukset kohdistuvat näissä kunnissa heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin, erityisesti lapsiperheisiin ja vanhukseen.

Toisaalta samainen hallituksen esitys merkitsee sitä, että heikoimmassa asemassa olevien kuntien verouudistuksessa kärsimien menetysten korvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia korottamalla ei kata kaikkia näitten kuntien kärsimiä menetyksiä. Niissäkin siis ongelmat syvenevät.

Sosiaalivaliokunta tunnustaa mietinnössään epäkohdat, jotka esitykseen sisältyvät, mutta valiokunta ei kuitenkaan valitettavasti kannata todellista huolta ja vastuuta näistä yhteiskunnan keskeisimmistä tärkeistä osa-alueista: so-

siaali- ja terveydenhuollon julkisista palveluista ja niiden myönteisestä kehittämisestä. Tämän johdosta, herra puhemies, ehdotan, että eduskunta hyväksyy seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkoin seuraa kunnallisen sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksien muutosten vaikutuksia muun muassa lasten päivähoitoon, vanhustenhuoltoon, julkisiin terveystalouteihin sekä sairaalatoimeen 8—10 kantokykyluokan kunnissa sekä ryhtyy jo väliaikaisen lain voimassa ollessa tarvittaviin toimenpiteisiin näiden tärkeiden palvelujen kehittämisen turvaamiseksi. Lisäksi hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin niiden alempiin kantokykyluokkiin kuuluvien kuntien tukemiseksi esimerkiksi harkinnanvaraisin rahoitusavustuksin, joille svol-asteikkomuutos ei korvaa verouudistuksen aiheuttamia tulomenehtyksiä.”

Herra puhemies! Tämä esitykseni poikkeaa hieman pöydille jaetusta lausumaluonnoksesta, mutta ei asiallisesti, vain kohdistuen kantokykyluokkien 8—10 kaikkiin kuntiin, kun olen jaetussa ehdotuksessa painottanut pääkaupunkiseutua, jossa nämä ongelmat tietysti ovat kaikkein kärjistyneimmät. Kaikkein hankalimassa asemassa ovat ne ihmiset, joihin nämä valtionosuuksien supistukset kohdistuvat.

Ed. U. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kankaanniemi väittää, että tämä kantokykyluokkien 8—10 valtionosuuden pienentäminen vaikuttaisi esimerkiksi Helsingissä heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaan. Tällainen väite on mahdoton. Kysymyksen on valtionosuusasteikosta eikä sosiaalisen lainsäädännön muuttamisesta. Ei tämän valtionosuusasteikon muutoksella edellytetä, että kunta jättää joitakin asioita hoitamatta siellä kunnassa näiden heikoimmassa asemassa olevien ihmisten hyväksi. Tällainen väite on pelkkää propagandaa ja aivan mahdoton.

Kysymys on suorasta vaikutuksesta vain kunnan talouteen. Kun Helsingin kaupungin ja näiden muidenkin kaupunkien, jotka ovat kantokykyluokissa 8—10 talous on hyvä, niillä on velvollisuus käyttää omia varojaan ja niin ne myös käyttävät. Tuskin mitään tehtävää ne jättävät toteuttamatta tämän lain seurauksena. Näin ollen kysymys on vain siitä, että kun kokonaisuutena lisätään valtionosuutta eli noin 100 milj. mk maksetaan valtion varoja kunnille enemmän, niin jotta ei jouduttaisi maksamaan vielä enemmän, suoritetaan oikeudenmukaista

tasausta paremmassa taloudellisessa asemassa olevien ja heikommassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien kesken. Tässä ei ole kysymys yhdestäkään yksittäisestä ihmisestä. Ed. Kankaanniemi on ymmärtänyt asian täysin väärin.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On selvää, että tässä ei sanota sanallisesti, että yksittäinen henkilö tällä lailla ja tällä lailla kokee vaikutuksen tämän lain johdosta, mutta on selvää kun voimavarat jollakin hallinnonalueella vähenevät ja eritoten kun ne vähenevät sosiaali- ja terveydenhuollossa, silloin se ensisijaisesti vaikuttaa niihin ihmisiin, jotka ovat heikommassa asemassa ja jotka eivät omilla kustannuksillaan pysty terveystalv palveluja hankkimaan.

Kun kaupungin tai kunnan talous heikkenee, niin on selvää, että silloin voimavarat vähenevät ja joudutaan entistä tarkemmin budjetissa rajoittamaan menoja. Se vaikuttaa nimenomaan kuntalaisiin, jotka ovat yksityishenkilöitä. Jos joudutaan veroäyrin hinnan korotuksiin, se taas vaikuttaa kaikkein kipeimmin pienituloisiin ihmisiin, koska kunnallisvero on jakovero, mikä tarkoittaa sitä, että jokaisesta palkka- ja eläkemarkastaan jokainen kuntalainen maksaa yhtä paljon veroa, olivat tulot sitten pienet tai suuret. Tämän takia erityisesti kristillisen liiton eduskuntaryhmä on huolissaan tästä asiasta.

Ministeri Halonen: Herra puhemies! Olen itse valtioneuvoston pöytäkirjaan merkitellyt kantani, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusasteikkoon puuttuminen on aina vakava, jossain määrin huolestuttava asia. Tietysti aina nämä muutokset ulottuvat palvelujärjestelmän kehittämiseen. Mutta toisaalta minun mielestäni on myös sanottava ed. Moilaselle muun muassa se, että Helsingin kaupungissa, jossa veroäyri on kuntapuolella ollut valtakunnallisesti ottaen varsin alhainen, ei tämä ole ensimmäinen ongelma.

Ensimmäinen ongelma on pikemminkin se, että tämä vaikuttaa psykologisesti siten, että muutenkin varsin kitsaasti palvelujen kehittämiseen suhtautunut kaupungin johto ei mahdollisesti riittävästi sijoita tähän varoja, minkä vuoksi olenkin edellyttänyt, että hallituksen tulee tätä seurata. Mutta luottaisin kuitenkin vielä sen verran kuntademokratiaan, kun molemmat olemme kaupunginvaltuuston jäseniä, että seuraavien budjettiesitysten yhteydessä ne voidaan

kyllä mm. pääkaupunkiseudulla kuntien omilla varoilla toteuttaa.

Ed. U. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Moilanen ei näytä tätä asiaa haluavan ymmärtää muuten kuin kunnallispoliittiselta kannalta. Helsingin kaupunki ei varmasti jätä toteuttamatta yhtään hanketta riippumatta siitä, että valtionosuus laskee 31 %:sta 29 %:iin. Lopulta pitäisi ed. Moilasenkin ymmärtää, että kysymys on puhtaasta valtionosuudesta. Näitä valtionosuuksia pitää tarkastella aika tavalla kokonaisuutena sen mukaan, minkä verran valtio kunnille rahaa antaa. Helsingin kaupungin veroäyri on perinteisesti ollut liian alhaalla. Sitä tietysti ed. Moilanen Helsingin kaupunginvaltuutettuna puolustaa, mutta liian alhaista veroäyriä ei voi valtakunnallisesti puolustaa, kun sentään muissa kunnissa joudutaan perimään korkeampia veroäyriä. Köyhemmät ihmiset joutuvat maksamaan korkeampaa veroäyriä.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä päädyimme jälleen siihen arvostelun aiheeseen, mikä aina pääkaupunkiseudusta puhuttaessa on ollut ajankohtainen, eli ainoa vika, mikä Helsingissä on, on se, että siellä on veroäyri alhainen ja talous hoidettu hyvin. Kun näin on, niin voin todeta, että kaikki merkit viittaavat siihen, että tälläkin kohden asiat ovat kohentumassa eli talous tiukkenemassa koko ajan.

Mitä tulee kaupungin varoihin, joita on sijoitettu sosiaali- ja terveydenhuoltoon, niitä on sijoitettu suhteellisesti enemmän kuin monessaakaan Suomen kunnassa. Helsingin jälkeenjääneisyys muun muassa terveydenhuollossa johtuu kansanterveyslaista ja sen edellyttämästä valtionosuusjärjestelmästä eikä yksinomaan Helsingin kaupungista.

Mitä sitten tulee siihen, että katson asiaa kunnallispoliittiselta kannalta, kyllä katson sitä myös valtakunnanpoliittiselta kannalta, mutta tässä yhteydessä on jälleen muistettava se, että tämä ei ole ensimmäinen valtionosuuksien leikkaus eikä myöhennys, vaan tämä on yksi lisä monien valtionosuusleikkauksien sarjassa, joita Helsingin kaupunki on vuosien mittaan kokenut. Siitä huolimatta se on pystynyt merkittävästi laajentamaan sosiaali- ja terveydenhuoltoansa, niin että muun muassa päivähoidossa sillä on suhteellisesti enemmän paikkoja kuin missään muussa maan kunnassa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. U. Leppänen taitaa nyt olla se, joka ei ymmärrä, minkälaiset vaikutukset tällä lailla on. Ministeri Halonen varsin osuvasti ilmaisi sen, mikä ongelma on siinä, kun sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusasteikkoja leikataan. Se ei pakota kaupunkien johtoa heikentämään tai olemaan kehittämättä sosiaali- ja terveydenhuoltoa, mutta käytännössä ikävä kyllä monessa kaupungissa näin tulee tapahtumaan, ja se kohdistuu juuri näiden kaupunkien vähävaraisimpaan ja heikoimmassa asemassa olevaan väestönosaan. Juuri tällaista valtion ei omilla toimenpiteillään tulisi tukea, vaan päinvastoin tämä on juuri valtakunnanpoliittinen kysymys siinä mielessä, että valtion omilla toimenpiteillä tulisi nimenomaan tukea sitä, että kunnat kehittäisivät niitä palveluja, joita heikoimmassa asemassa olevat ihmiset eniten tarvitsevat. Toivottavasti ed. U. Leppänen tämän nyt jo vähitellen käsittäisi, kun tätä niin monelta taholta on yritetty hänelle selvittää.

Ed. U. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puhuu niin kuin puhuu, mutta sosiaalinen lainsäädäntö ja valtionosuusasteikot on erotettava toisistaan. Ei niillä sinänsä ole mitään tekemistä toisensa kanssa. Lainsäädäntöhän määrää, mitä kuntien velvollisuus on toteuttaa. Valtionavut ovat sinänsä eri kysymys.

Totean vain sen, että jos me kunnille syydämme rahaa miten paljon tahansa, niin se merkitsee sitä, että valtionveroina ne on kerättävä joka tapauksessa, joko liikevaihtoverona tai muina välillisinä veroina tai tuloveroina, ja veronkorotusvara pienenee koko ajan, jos tarpeettomasti kuntiin siirretään rahaa. Kyllä tässä pikku hiljaa täytyy todella ryhtyä myös ajattelemaan verotuksen tasoa kokonaisuudessaan, niin kunnallisverotusta kuin valtionverotusta, ja silloin tullaan juuri siihen kysymykseen, että ei ole oikein, että Helsinki pitää liian alhaalla veroäyriä ja sillä tavalla vaikuttaa siihen, että pitää taas valtion kerätä itselleen veroja valtaavan paljon. Kyllä tässä tärkein kysymys lähivuosina on se, että me pystymme vielä verotuksen tasoa todella alentamaan, ja silloin ei voi näitä kuntien valtionosuuksia tarkastella niin, että vain heitetään rahaa siihen.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Sosiaalivaliokunnan mietintöön sisältyy vastalause, johon

keskustan edustajat ovat yhtyneet. Meidän mielestämme hallituksen esitys merkitsee heikennystä kantokykyluokkien 8—10 kuntiin asteikkoalennuksen myötä, ja kuten ministeri Halonen täällä totesi, on pelättävässä, että se vaikuttaa myös kunnissa tapahtuvaan niin lasten, sairaiden kuin vanhusten hoidon kehitykseen ja kuntien panostukseen näille toimialoille. Toisaalta esitys on riittämätön kompensatio niille kunnille, jotka menettävät verouudistuksen myötä tulojaan, ja toisaalta myös väliaikainen. Hallitushan esittää, että laki olisi voimassa kahden vuoden ajan.

Valiokunnassa olisimme nähneet, että olisimme yksimielisinä voineet hyväksyä hallitusta velvoittavan ponnin, joka kuuluu näin: ”Valiokunta edellyttää, että hallitus tarkoin seuraa valtionosuuksien muutosten vaikutuksia ja puuttuu kiireellisesti epäkohtiin jo väliaikaisen lain voimassaoloaikana.”

Ed. Kankaanniemi on tehnyt tähän liittyvän vähän perusteellisemmän ja laajemman perustelulausumaehdotuksen, jota kannatan.

Ed. U. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä kepun kantaan tulee tällä kertaa, niin sehän on ihan päinvastainen kuin aikaisemmin on kepun kanta ollut. Edellisen hallituksen aikana muistan, että kepun päälinja oli se, että jos Helsingin seudulta saatiin rahaa pois jollakin tavalla, niin se aina hyväksyttiin, (Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Ed. U. Leppäsellä on huono muisti!) mutta nyt tässä on tapahtunut muutos ja se muutos on tapahtunut viime kunnallisvaalien merkeissä. Kepun eduskuntaryhmä on joutunut toteuttamaan eräänlaisena loppuhuipentumana ed. Väyrysen Helsingin kaupungin vaalitaistelun seurauksia.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näistä pääkaupunkiseudun kansanedustajista hyvin suuri osa osallistuu täällä myös kunnallispolitiikkaan, ja me tiedämme kaikki oikein hyvin, että tämä valtion kuristusote ei ole mitenkään onnistunut kuristamaan näiden kaupunkien taloutta, vaan että taloudellinen tilanne on parantunut aika paljon. Täytyy kyllä rehellisyyden nimissä sanoa, että vaikka jokaisen tehtävä täällä on ruikuttaa omasta puolestaan, niin sitä ei nyt tässä tapauksessa kovin rehellisesti voi tehdä.

Mitä tulee pelkoon, että kun valtionapuprosentti laskee, kunnat eivät satsaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon lisää rahaa, niin tämäkään ei

ole kovin aiheellinen pelko, koska se rajoitus on aina tähän asti koskenut ei sitä, kuinka paljon kunnat satsaavat, vaan sitä, paljonko valtio hyväksyy näitä valtionavun piiriin. Paljon helpompaa on kokonaan omalla kustannuksellaan toteuttaa hankkeita, kun menetetty valtionapu on vähän pienempi.

Ed. Laine: Herra puhemies! Hallituksen esitys merkitsee sitä, että esimerkiksi Turun kaupunki menettää sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuutta 9 milj. mk sekä kuntainliiton kautta vielä noin 2,5 milj. mk eli menetys on noin 11—11,5 milj. mk. Nyt arvioidaan, että verouudistus tuottaisi Turulle 6—7 miljoonaa. Kun lasketaan edelliseen, jonka mainitsin, vielä myöhemmin tänään esille tuleva peruskoulun, lukion ja kirjaston valtionavun menetys Turulle, noin 3 miljoonaa, niin tappio on huomattavan suuri. Luulisi nyt ed. U. Leppäsen ymmärtävän, että kun nämä rahat veroina tai maksuina kerätään kuntalaisilta, niin ne pienituloiset kuntalaiset ovat kantamassa tätä raskasta taakkaa.

Olen viime perjantaina ollut 58 muun kansanedustajan kanssa tässä asiassa äänestämässä sellaista ratkaisua, joka olisi estänyt sen toteutumisen, jonka nyt Turun osalta ja lukuisten muiden kuntien kerroin. Tämä olisi antanut näille köyhille kunnille enemmän kuin mitä hallitus esittää. 115 kansanedustajaa tässä salissa hylkäsi sen mahdollisuuden.

Näin ollen kannatan tässä vaiheessa ed. Kaanniemen pontta ja toivon, että eduskunta voisi siihen yhtyä ja velvoittaa hallitusta seuraamaan tilannetta.

Ed. U. Leppänen (vastauspuheenvuoro) Herra puhemies! Ed. Laineelle toteaisin, että Turun kaupunki on menettänyt joitakin satoja miljoonia markkoja liian alhaisen veroäyrin vuoksi. Perussy Turun ongelmiin on, että ei ole uskallettu korottaa veroäyriä järkevälle tasolle. Täällä ed. Laine turhaan itkee valtionapuja, kun hoitaisi Turussa nämä asiat kuntoon.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Luulen vähän paremmin tuntevani tämän asian kuin ed. U. Leppänen. Haluan kuitenkin väittää, että kunnilla on itsehallinto. Turussa tätä kunnallista itsehallintoa ovat käyttäneet niin smp:laiset kuin kokoomuslaiset, kommunistit ja muut ja päätyneet niihin ratkaisui-

hin, joihin ovat päätyneet. Kun veroäyriä on sittemmin äänestyspäätöksillä korotettu, niin veroäyrin korotuksesta juuri köyhät kuntalaiset maksavat erittäin suuren osuuden. En mene prosenttilukuja siltä osin esittämään. Toivon, että ed. U. Leppänen voisi omassa kunnassaan vaikuttaa oman kuntansa asioihin ja valtio antaisi sen, mikä kunnille kuuluu.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. U. Leppänen näyttää edustavan toisenlaista kantaa täällä eduskunnassa kuin SMP:n valtuutetut Turun valtuustossa. He ovat pyrkineet pitämään veroäyrin hintaa kohtuullisena, mutta ed. U. Leppänen iloitsee nyt siitä, että turkulaisten veroäyrin hintaan tulee entistä ankarampia paineita. On mielenkiintoista todeta tämä linjaerimielisyys. Toteaisin vielä, että tällaiset leikkaukset kohdistuvat nimenomaan kaikkein vähävaraisimpiin ihmisiin, ja tästä syystäkin en iloitse ed. U. Leppäsen kanssa hallituksen tämänkaltaisista toimenpiteistä.

Ed. U. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laine tietysti ymmärtää Turun asioita, mutta hän katselee niitä niin läheltä. On parempi joskus jonkun katsella niitä vähän kauempaa. Minusta ei ole oikein se, että Turussa veroäyri on niin alhaalla ja Utsjoella niin korkealla. Meillä Imatrallakin on lähes kaksi penniä korkeampi veroäyri kuin Turussa. Oikeudenmukaisuutta ja tasapuolisuutta tässä yhteiskunnassa pitää pikku hiljaa ruveta katselemaan eikä paikallisia kysymyksiä. Ed. Laine-kin suhtautuu paikallisen kysymyksen varjolla tällaiseen valtakunnalliseen asiaan. Sitä en pidä ihan oikeana täällä eduskunnassa.

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Tämän lain käsittelyn osalta on todettava, että valitettavasti toisessa käsittelyssä esitetyt korjausesitykset eivät menneet läpi. Nyt kun lain sisältö on selvillä, voidaan todeta, että laki ei alkuunkaan riitä korvaamaan köyhille kunnille verouudistuksen aiheuttamia menetyksiä. Ja mikä pahinta, tämä laki on määräaikainen ja kahden vuoden kuluttua kun lain voimassaolo lakkaa, on täysin selvää, että näiden kuntien taloudelle huomattavaa kiristystä. Nimittäin verolait hallitus pyrkii säätämään pysyviksi, mutta tämän lain vain määräaikaiseksi. Tässä on erittäin suuri ristiriita.

On helppo yhtyä ministeri Halosen huoleen siitä, että tämä laki tulee kiistämättä vaikuttamaan vähävaraisten henkilöiden sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen. Sitä on turha kiistää ja olisi hyvää ja tärkeää, että eduskunta hyväksyisi ed. Kankaanniemen ponnella tässä suhteessa, että tätä kehitystä seurattaisiin.

Lopuksi haluan sanoa, että keskustan taholta on koko käsittelyn ajan korostettu, että tämä menetelmä on erittäin heikko. Olisi ollut paljon parempi korjata lapsiperheiden asemaa korottamalla merkittävästi lapsilisiä eikä lähteä verovähennysten kautta lapsiperheiden tukea lisäämään. Se olisi ollut oikeudenmukaisempikin järjestelmä, koska se olisi antanut myös pienituloisille lapsiperheille, jotka eivät kunnallisveroa maksa, mahdollisuuden täyteen tukeen. Valitettavasti hallitukselle ei lapsilisien korotuslinja kelvannut.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ed. U. Leppänen on jatkanut linjauksiaan sen puolesta, että kunnallisverolla pitäisikin kerätä rahaa enemmän yhteiskunnan käyttöön. Se on nyt kerta kaikkiaan ihmeellinen periaate. Arvelisin, että se ei olisi aivan SMP:n periaate vielä tänään päivänä, vaikka on todettava, että SMP:llä monissa asioissa on lipsunut entisistä köyhän asialla olemisen periaatteistaan.

Mitä tulee tähän veroäyriksymykseen, niin se on kyllä aika mielenkiintoinen nimenomaan SMP:n kannalta. Tässä paljon puhutussa kaupungissa, Turun kaupungissa nimittäin, äänestettiin viikko sitten, kun veroäyriä määriteltiin. Siitä äänestettiin ja SMP:n ryhmä nimenomaan äänesti veroäyriä alentamisen puolesta, mutta hävisi kyllä tässä äänestyksessä niin, että Turun kaupungilla on 16 pennin veroäyri hinta.

Ed. Laine: Arvoisa puhemies! Tämä on viimeinen puheenvuoro, jonka pyydän tähän keskusteluun. Haluan todeta, että jos ed. U. Leppäsen kanta olisi oikea, niin se tarkoittaisi, että valtionosuuksilla ei olisi mitään merkitystä kuntalaisille tarjottavien palvelujen järjestämiseen. Sitähän tarkoittaa tämä ed. Leppäsen perustelu, ettei valtionapua vähentämällä vaikuta vähävaraisten kuntalaisten palvelumahdollisuuksiin. Sitten vielä totean, että vaikka Turun veroäyri on nyt 16 penniä ja vaikka se nostettaisiin 25 penniin, niin ed. Leppänen ainakin vastustaa ehdotuksia valtionavun lisäämisestä,

koska hän kannattaa hallituksen esitystä, oli se millainen tahansa.

Ed. Tennilä: Arvoisa puhemies! Holkerin hallitus on väittänyt, että verotus kevenee. Tästä on esitetty laskelmia. Verotus on kuitenkin kokonaisuus. Jos hallituspuolueet tuolla tavoin niin kuin SMP vaativatkin kunnallisveron korottamista, niin mitä verotuksen keventämisestä se sitten on, koska verotushan on kuitenkin kokonaisuus, ed. U. Leppänen. Niitä veroja peritään samasta tulosta niin valtiolle kuin kunnallekin. Tämä SMP:n linja näyttää kyllä valitettavasti menevän eteenpäin. Yli sadassa kunnassa veroäyri nyt on nousemassa ensi vuoden alusta lähtien. Ennen kuin tämä vaalikausi on lopussa, näillä valtiovalan toimenpiteillä varmasti vielä toiset sata tai ehkä kaksisataa kuntaa tulee lisää, joissa veroäyri kohoaa. Mitä verotuksen keventämisestä se on, jos valtionveroa hieman vaikkapa kevennetäänkin, mutta kunnanverossa kaikki otetaan takaisin ja vieläpä koron kanssa?

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Ed. Tennilä tietysti yleistää tätä asiaa aika tavalla puhumalla satojen kuntien kunnallisveroäyriä nostamisesta. Nimittäin on kokonaan eri asia, jos minä katson, että siellä, missä kunnallisveroäyri on melko alhaalla kuten esimerkiksi Helsingin kaupungissa, sitä on järkevää nostaa oikeudenmukaisuuden vuoksi. Miksi pitäisi maksaa Lapissa ed. Tennilän kunnissa 18—19 penniä? SMP:n peruskanta on tässä asiassa ollut se, että kunnallisveron pitää olla samansuuruinen kaikissa kunnissa. Pitää olla yhtenäinen kunnallisveroäyri, olkoon se sitten 16 tai 17 penniä. Katson, että tämä on todellista eriarvoisuutta. Sitten vielä kepukin haluaa antaa Helsingin kaupungille lisää rahaa, jolla rahaa on vaikka kuinka paljon. Minä en voi ymmärtää tällaista politiikan epärehellisyyttä. Miksi tällaisia esityksiä pitää kepunkin tehdä eduskunnassa?

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ed. U. Leppäsen ilmoitan, että näiden valtiovalan päättämien toimenpiteiden vaikutuksesta, joita siis on päätetty aikaisemmin ja päätetään nyt, Lapissaakin veroäyrit ovat edelleen kohoamassa siitä korkeasta tasosta, missä ne jo muutoinkin ovat. Nytkin on tehty jo päätöksiä siitä, että veroäyriä korotetaan useissa Lapin kunnissa, koska valtiovalta vetää tukeaan pois ja samaan aikaan vain lisää kuntien velvollisuuksia. Tässä-

kin ratkaisussa, tämän asteikkotarkistuksen jälkeenkin, kun kaikki vaikutukset otetaan huomioon, Lappi häviää edelleenkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kankaanniemi ed. Väistön kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkoin seuraa kunnallisen sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksien muutosten vaikutuksia muun muassa lasten päivähoitoon, vanhustenhuoltoon, julkisiin terveyspalveluihin sekä sairaalatoimeen 8—10 kantokykyluokan kunnissa sekä ryhtyy jo väliaikaisen lain voimassa ollessa tarvittaviin toimenpiteisiin näiden tärkeiden palvelujen kehittämisen turvaamiseksi. Lisäksi hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin niiden alempiin kantokykyluokkiin kuuluvien kuntien tukemiseksi esimerkiksi harkinnanvaraisin rahoitusavustuksin, joille svol-asteikkomuutos ei korvaa verouudistuksen aiheuttamia tulomenetyksiä."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perustelulausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Kankaanniemen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 33. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus laiksi kirkkolain 97 ja 121 §:n muuttamisesta

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 18 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituk-

sen esitys n:o 206, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 18.

Huomautan valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n säännöksestä, jonka mukaan muut kuin evankelis-luterilaiseen uskontunnustukseen kuuluvat eivät saa ottaa osaa tämän asian käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

16) Ehdotus laiksi museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 195, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelu:

Ed. Hautala: Herra puhemies! Nyt on siis ensimmäisessä käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista. Tätä esitystä on hartaasti ja pitkään odotettu, ja nyt se on sitten täällä lopullisissa käsittelyissä eduskunnassa.

Se, että tätä lakiesitystä on 10—15 vuotta odoteltu, on ehkä aiheuttanut pettymyksen sen vuoksi, että tämä hallituksen esitys ei täyttänyt niitä odotuksia, joita siihen on kohdistettu. Hallituksen esitys on aineellisesti suhteellisen niukka, ja varmaa on, että valtiovarainministeriö on antanut tietyt raamit opetusministeriölle ja sen puitteissa on sitten tämä nyt käsittelyssä oleva lakiesitys tullut aikaansaada. Rahaa käytetään kaikkiaan 28 milj. mk, ei yhtään enempää.

Tästä aineellisesta niukkuudesta on osoitukseksi se, että kun Suomessa on tällä hetkellä sata museoammatillisesti hoidettua museota, niin tämän lain piiriin saatetaan nyt 33 museota, 20 maakuntamuseota ja 11 aluetaidemuseota. Siis

kokonaista 67 museoammatillisesti hoidettua museota jää nyt tämän lain ulkopuolelle. Tämä on aiheuttanut valiokunnassa keskustelua, ja valiokunta on tästä asiasta jotain lausunutkin kiirehtiäkseen hallituksen toimenpiteitä, että yhä useampi ammatillisesti hoidettu museo pääsisi tämän lain piiriin, mutta mielestäni tuo lausuma on niin mieto, että sillä ei ole velvoittavuutta hallitukseen nähden. Se on ainoastaan tuollainen hyväntahdon toivutus, ja hallitus voi sitten toteuttaa sen, mikäli ystävällisesti haluaa. Lisäksi luonnontieteelliset museot jäävät kokonaan tämän lain ulkopuolelle.

Toinen seikka, joka osoittaa hallituksen tarjouksen niukkuutta, on se, että valtionosuusprosentit ovat alaiset. Opetusministeriössä on ollut luonnos, jossa nämä valtionosuusprosentit ovat olleet huomattavasti korkeammat, sellainen luonnos, jossa 10. kantokykyluokan valtionosuusprosentti on ollut 27, kun se nyt hallituksen esityksessä on 15, ja 1. kantokykyluokan valtionosuusprosentti tuossa luonnoksessa on ollut 45, kun se nyt hallituksen esityksessä on 42. Opetusministeriö on siis joutunut tältäkin osin alentamaan huomattavasti näitä valtionosuusprosentteja. Luonnoksessa on lisäksi maakuntamuseoille ollut ehdotettuna 10 prosenttiyksikön ylimääräistä valtionosuutta, koska maakuntamuseot huolehtivat myös ympärillään olevasta maakunnasta ja niillä on tiettyjä taloudellisiakin velvoitteita. Nyt tämä maakuntamuseolisä on alennettu hallituksen esityksessä 7 prosenttiyksikköön. Siitäkin on siis nipistetty.

Huolimatta siitä, että nämä valtionosuusprosentit on näin kovin alhaalle vedetty, niin valtionosuutta saa ainoastaan käyttökustannuksiin. Ilman valtionosuutta jäävät kokonaan rakentamiskustannukset, ja tätä on pidettävä erittäin valitettavana seikkana, sillä ovathan rakentamiskustannukset melko korkeita ja myös niihin olisi tullut antaa valtionosuutta. Tähänkin olisi sitäkin suurempi syy sen vuoksi, että nämä valtionosuusprosentit ovat näin kovin alaiset.

Voimaantulo on suorastaan huvittava tässä hallituksen esityksessä. Se on esitetty tulevaksi voimaan ensi vuoden joulukuun alusta. Se on niin huvittava, että minun tekisi mieleni kysyä hallitukselta, miksi se ei tätä voimaantuloa säättänyt joulukuun 15 päiväksi. Se mahdollisuus olisi ollut vielä tässä naurettavuudessa.

Olen yhtenä allekirjoittanut valiokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen. Siinä on koko oppositio yhdessä mukana. Tulen ehdottamaan

tai kannattamaan muutosehdotuksia tähän hallituksen niukanlaiseen ehdotukseen.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Kulttuuri- ja luonnonperinnön vaaliminen, sen tallentamistutkimus ja näyttelytoiminta on arvokasta yhteiskunnallista toimintaa. Se on kulttuuripoliittisesti myös merkittävää toimintaa. Taloudellisesti ovat maamme kaupungit vastanneet noin 90-prosenttisesti alue- ja paikallistason museotoiminnan rahoituksesta. Valtion lakisääteistä osuutta museotoimintaan on pitkään odotettu. Asiaa onkin valmisteltu jo ainakin yli 15 vuoden ajan. Eduskunta edellytti vuoden 1988 budjetissa pikaisesti museoiden valtionosuuslakia.

Tänään eduskunnalla on käsittelyssä museoiden valtionosuuslakiesitys. Esitys on kuitenkin sisällöltään siinä määrin riisuttu aikaisemmin suunniteltuun nähden, että sen alastomuus osoittaa melkoista rujoutta ja paljaimmillaan häpeä paljastuu lain voimaantulosäännöksessä. Hallitus ehdottaa lain tulevaksi voimaan 1.12. vuonna 1989, jolloin valtionosuuden määräytyminen laskettaisiin vuoden 1987 menojen perustalta, sinänsä kunnille jo sellaisenaan varsin epäedullinen laskuperuste, siis kun valtionosuudet laskettaisiin vuoden 1987 menojen osalta eikä esimerkiksi tämän vuoden menojen perustalta.

Hallitus siis esittää voimaantuloksi yhden kuukauden viikunanlehteä. Ainutkertaista sinänsä. Ainakaan opetusministeriön hallinnonalalla ei vastaavaa esimerkkiä löydy. Ministeri Taxell on siis tiennäyttäjänä tämänkaltaisessa menettelyssä.

Esitys ei tältäkään osin siis todellakaan ole kunniallinen hallituksen ja eduskunnan suhteita ajatellen. Se ei ole kunniallinen kuntia eikä museoita kohtaan. Museoiden valtionosuuslain vuositasaivaikutukseksi vuonna 1989 onkin arvioitu vain 2,3 milj. mk, joten ed. Hautalan täällä esittämää tietoa on syytä hieman korjata. Se on siis ensi vuoden osalta vain 2,3 milj. mk. (Ed. Hautala: Puhuin vuositasaista!) — Kyllä, mutta vuositaso ensi vuonna ei ole sellainen. Vuonna 1990 tämän lain vaikutus, siis tämä 28 milj. mk, toteutuisi sellaisenaan valtionvarainministeriön ilmoituksen mukaan, siis vuonna 1990. Oppositio on vastalauseessaan korjaamassa voimaantulosäännöksen ajankohdaksi 1.3.1989.

Lakiesityksen sisältöerittelynä totean vielä seuraavaa. SKDL:n ryhmä on edellyttänyt ku-

ten muukin oppositio, että lakisääteisen valtionosuuden piiriin olisi tullut saada heti alusta lähtien kaikki museoammatillisesti hoidetut museot eikä vain maakunta- ja aluetaidemuseot. Tämä olisi tuonut lain piiriin 33 maakunta- ja aluetaidemuseon ohella noin 70 muuta museoammatillisesti hoidettua museota, jotka siis tekevät erittäin arvokasta työtä kulttuuriperinnön vaalimiseksi. Hallituksen esittämä lain soveltamisala onkin aivan liian suppea.

Valiokunta ei edes suostunut edellyttämään hallitukselta minkäänlaista aikataulua siitä, milloin kaikki museoammatillisesti hoidetut museot tullaan saattamaan lain piiriin. Mikäli valtiovarainministeriön kulttuurinvastainen tahto toteutuu, niitä ei tultane lain piiriin otta- maankaan.

Haluaisiin esittää esimerkinomaisesti muutamman museoammatillisesti hoidetun museon, siis päätoimisesti hoidetun museon, joita on noin 70 ja jotka eivät nyt pääse mukaan tämän lain toteutukseen. Niitä on esimerkiksi Dragsfjärdissä kuuluisa Taalintehtaan Ruukkimuseo; Espoossa Gallen-Kallelan museo; Helsingissä Helsingin kaupungin taidemuseo, Suomen rakennustaiteen museo, Teatterimuseo; Raahessa Raahan museo; Raumalla Rauman museo; Sodankylässä Kultamuseo; Tampereella Sara Hildénin taidemuseo, Nykyaikaisen museo; Turussa Wäinö Aaltosen museo; Uudessakaupungissa Uudenkaupungin kulttuurihistoriallinen museo, jne. Näitä on siis yhteensä 67, ja tässä vain esimerkinomaisesti mainitsin muutamia osoituksiksi siitä, että kyseiset museot ovat myöskin erittäin hyvin hoidettuja. Niissä on päätoiminen museonjohtaja ja ne tekevät arvokasta työtä, ovat myöskin maankuuluja työstään.

Nämä siis lähes 70 museota jäävät nyt odottamaan opetusministeriön myöhempiä päätöksiä, jotka voidaan tehdä valtion vastaisten tulo- ja menoarvioiden rajoissa. Tämä on kylmä totuus lakiesityksen mukaan. Hallituksen esittämä valtionosuusasteikko 15—42 % on liian alhainen. Erityisesti asteikon alennus ja jyrkennys aiheuttavat valtionosuuksien pienenemistä suurempien kaupunkien suurten museoiden osalta. Asteikon tulee olla sama kuin opetusministeriön viime keväänä laatimassa luonnoksessa eli 27—45 %. Samoin tulee aluelisä nostaa 10 prosenttiyksikköön, kuten myös alun perin on kaavailtu. Tämä on asiantuntijoiden varsin laaja yksimielinen käsitys.

Hallituksen esityksessä on käyttömenojen ulkopuolelle jätetty kiinteistömenot, jotka ope-

tusministeriön laskelmien mukaan ovat noin 25 % ammatillisten museoiden käyttömenoista. Kuitenkin hallituksen esityksen mukaan valtionosuuden myöntämisen eräänä yleisenä edellytyksenä on, että ”museolla on tarpeelliset säilytys-, näyttely- ja muut huonetilat, jotka täyttävät myös kohtuulliset turvallisuusvaatimukset”, kuten lakiesityksen 3 §:n 7 kohdassa säädetään. SKDL:n, kuten opposition yleensäkin, käsityksen mukaan kiinteistömenot on laskettava museoiden valtionosuuteen oikeuttaviksi käyttömenoksi. Tämä on myös asiantuntijoiden varsin laaja, yksimielinen käsitys.

Keskusta, SKDL ja SKL ovat valiokunnassa tehneet perustellun vastalauseen hallituksen esitykseen, johon valiokunnan enemmistö valitettavasti suostui lähes kriittikittömästi. Hallituksen pihdit tuntuvat entisestäänkin kiristyvän hallituspuolueiden kansanedustajien vyötaislilla. Valiokunnan puheenjohtajan kertoman mukaan muutoslupia oli yritetty pyytää sekä opetusministeriöltä että valtiovarainministeriöltä.

Mikäli asioita aiotaan vastedeskin käsitellä valiokunnassa näissä raameissa, ilman valiokunnan omaa tahtoa, voitaisiin valiokunta saman tien viratonna ja toimetonna lakkauttaa ja asiaatuntevien asiantuntijoiden kuuleminen myös valiokunnassa lopettaa; turhaan näyttää valiokunta heitä vaivaavan.

Keskusta, SKDL ja SKL ovat vastalauseeseen tehneet muutosehdotuksia mm. lain valtionosuusasteikkoon, maakuntamuseoille ja aluetaidemuseoille suoritettavaan ns. aluelisään, lain soveltamisalaan, lain voimaantulosäännökseen sekä kiinteistömenojen mukaan ottamiseen valtionosuusperusteisiin.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Valiokunnasta eduskuntaan tullut mietintö museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista on pettymys. Olisi odottanut sivistysvaliokunnalta sitä, että se olisi tuntenut halua ryhtyä korjaamaan puutteellista hallituksen esitystä. Näin valitettavasti ei ole tapahtunut.

Museolaki on ollut valmisteilla, niin kuin hyvin tiedämme, pitkälle toistakymmentä vuotta. Nyt olemme vihdoinkin sitten säätämässä tätä lakia, joka on kokenut monia vaiheita. Edellinen eduskunta päätyi vihdoinkin lausumaan lain tarpeellisuudesta budjetin yhteydessä ja otti tuolloin yksimielisen kannan siitä, että museolaki tähän maahan tulee vihdoinkin antaa. Lakiesitystä oli odotettu vuosia ja aina lupauksia saatu, kuitenkin se jätettiin antamatta.

Tämän lausuman mukaan museolain piti tulla voimaan viimeistään 1.1.1989. On hyvin valitettavaa sekin, että ne, jotka täällä eduskunnassa lausuman aikanaan laativat, kirjoittivat sanomansa hivenen huolimattomasti tietämättä sitä, että tulevaisuudessa tätä heikosti muotoiltua lausumaa tullaan käyttämään sillä tavalla hyväksi, että annetaan lakiesitys, joka juuri ja juuri sitten muodollisesti täyttää lausuman sisällön ja ehdot. Tällaista ei olisi odottanut tapahtuvan.

Mitenkään ei voikaan hyväksyä sitä, että laki nyt säädetään tulevaksi voimaan 1.12.1989. On totta, että näin tuo äsken mainitsemani lausuman ehto muodollisesti täyttyy, mutta se, miten tämä tapahtuu, on kyllä paheksuttavaa; paheksuttavaa myös sillä perusteella, että voimaantulosäännöksen on kytketty keskimääräisten valtionosuuskustannusten laskeminen, ja siksi vuodeksi on tässä valittu vuosi 1987, mikä merkitsee sitä, että tässäkin valtionavun saajat tulevat aikanaan kärsimään.

Lakiesitys ei siis ole siinä muodossa, kuin museoväki yleisesti sen haluaisi olevan ja mistä on neuvoteltu ja minkälaisena se on välissä ollut. Alun perinhän oli tarkoitus saada pysyvästi valtionavun piiriin kaikki museoammatillisesti hoidetut museot. Nyt käsillä oleva laki rajaa valtionapujen saajat liian tehokkaasti. Omituisena on pidettävä sitä, että valtionavun saajamuseot sidotaan aina vuosittain tulo- ja menoarvioesityksessä saatavaan rahasummaan. Opetusministeriö määrää aina, mitkä museot lain piiriin pääsevät. Oikeampaa olisi ollut määrittellä pysyvä valtionapu kaikille sellaisille museoille, joita hoidetaan museoammatillisesti tyydyttävällä tavalla ja jotka täyttävät lakiesityksen 3 §:n ehdot.

Kuten täällä on todettu, lain piiriin pääsevät nyt sitten vain maakunnalliset museot ja alue-aidemuseot. On sanottava, että jos lakia ei välittömästi laajenneta, tässä tehdään eduskunnassa kyllä kulttuurihistoriallisesti hyvin merkittävä linjanveto. Museoita ei voida tulevaisuudessa hoitaa sivutoimisesti tai talkoovoimin tai tilapäisin harkinta-avustuksin.

Ei voida myöskään ajatella, että kunnat antaisivat museoille avustusta kulttuuritoimintalain perusteella, koska kunnallinen ja paikallinen kulttuuritoiminta nykyisellään on paljon muuta kuin museon hoitamista taikka ylläpitämistä. Kunnallisen kulttuuritoimintalain mukaan kunnille tulevat varat ovat myös niin pienet, että niistä ei yksinkertaisesti riitä kunnolla varoja museoiden hoitamiseen.

On pantava merkille se, että museoiden tehtävät kasvavat koko ajan. Kansallisen kulttuurimme edistämisessä museoilla on aina suurempi ja suurempi merkitys. Myöskin paikallinen opetustoiminta, kun paikalliset opetussuunnitelmat ovat tulleet voimaan, tarvitsee museoita nykyisin ja tulevaisuudessa entistä enemmän, ja myös paikallisessa kulttuuritoiminnassa museoiden merkitys monipuolisesti kasvaa. Näitä kaikkia tehtäviä silmällä pitäen olisi odottanut, että museolaki tulisi sellaiseksi, että hyvät ja tasokkaat paikalliset museot olisivat tämän lain piiriin päässeet.

Tiedämme, että vielä viime vaiheessa ennen lakiesityksen tuloa eduskuntaan museoiden valtionapuprosentit olivat vähintään 27 ja 45, jolloin keskimääräinen valtionapu olisi noussut noin 35 %:iin. Hallituksen esityksessä ne on tiputettu 15 ja 42 %:iin eikä valiokunta ole rohkennut palauttaa niitä sille tasolle, millä ne alun perin olivat.

Valiokuntakäsittelyssä kävi lisäksi ilmi, että maakuntamuseoille ja aluetaidemuseoille tulevan korotetun valtionosuuden olisi tullut olla hallituksen esityksen 7 %:n asemesta 10 %. Tätäkään muutosta valiokunta ei ole rohkennut tehdä.

Museolain merkitystä heikentää edelleen se, ettei valtionavustusta tulla myöntämään kiinteistökustannuksiin. Kuitenkin, kuten täällä on jo todettu, museoiden näyttely-, toiminta- ja säilytystiloille on asetettu korkeat vaatimukset valtionosuuden saamisen yleisissä ehdoissa. Tämä olisi edellyttänyt sitä, että kiinteistömenot olisi otettu huomioon laskettaessa valtionosuuksia. Myös muutamien harvojen ulkomuseoiden valtionavun kannalta olisi ollut tärkeää saada kiinteistömenot lakiin. Ulkomuseoillahan ovat juuri kiinteistömenot suuret.

On varsin todennäköistä, ettei lakiesitykseen enää mitään muutoksia tule, vaikka siellä on erinomaisen hyvä vastalause vaihtoehtona. Totuus on se, että museoväki tulee nyt saamaan tähän maahan heikosti toimivan lain. Eduskunnan tulisikin sen takia lausua jotakin lain pikaisesta kehittämisestä ja lausua se niin täsmällisesti ja tiukasti, että enää ei pääsisi tapahtumaan sitä, mitä nyt on tapahtunut. Valiokunnan mietinnön kannanotto lain tulevasta kehittämisestä on valitettavasti sekin hyvin mitään sanomaton.

Toinen vaihtoehto olisi se, että saataisiin budjettiin tulevaisuudessa kohtuullisesti rahaa harkinnanvaraisina avustuksina niille museoille,

jotka jäävät nyt ulkopuolelle. Tällaisia museoita on kovin paljon. Tekee mieli nostaa tässä keskustelussa esille mm. Raahen merimuseo, joka on maamme vanhimpia museoita ja erittäin korkeatasoinen erikoismuseo, joka nyt ei tule valtionapuja saamaan (Min. Taxell: Nyt!) eikä varmasti tulevaisuudessakaan, ellei tähän saada tiukempia sitoumuksia siitä, että museolakea kehitetään niin, että paikallismuseot lainpiiriin pääsevät. Toivottavasti eduskunnalla on tähän hyvää tahtoa.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Kun täällä on kiinnitetty huomiota voimaantulosäännökseen ja siihen kiinnitetään huomiota myös valiokunnan mietinnössä, niin haluan todeta, että kun tämän vuoden budjetissa on luvattu, että laki tulee voimaan ensi vuonna, niin se tulee. Joku on sanonut, että se on muodollisuus, kun se tulee voimaan vasta joulukuun alusta. Mutta haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että erityisesti museoasioiden osalta kannattaa noudattaa historiallista perspektiiviä, ja historiallisesta perspektiivistä ei ole mitään väliä, tuleeko museolaki voimaan esimerkiksi 1 päivänä joulukuuta vai 1 päivänä maaliskuuta, vaan tärkeintä on se, että se tulee voimaan.

Kun ed. Isohookana-Asunmaa on kiinnittänyt huomiota siihen, miten kelvoton tämä laki on ja miten vähän rahaa se tuo, niin kyllä se tuo kuitenkin 28 milj. mk museoille, mitä rahasummaa ei kovista yrityksistä huolimatta museolakesityksen muodossa saatu eduskunnalle aikaisemmin tällä vuosikymmenellä siitä syystä, että silloisissa hallituksissa ei pystytty pääsemään yhteisymmärrykseen, että satsataan näin paljon rahaa. Se on ensimmäinen askel. Tässä on edetävä askel askeleelta. Korjaamisen varaa on, sitä kukaan ei varmasti kiellä. Sen minä totesin myös lähetekeskustelussa, mutta nyt ollaan tässä. Tämä laki sinänsä antaa hyvät mahdollisuudet kehittää museotoimintaa budjetin puitteissa. Jää riippumaan viime kädessä eduskunnasta, miten paljon varoja se osoittaa erikoismuseoita varten jatkossa.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ministeri totesi, on hyvä asia, että museolaki nyt vihdoin ja viimein saadaan, mutta valiokunnassa ja eduskunnassa olisi voitu käydä ihan vakavaa keskustelua siitä, jos saisimme lakiin niitä muutoksia, jotka toisivat yhä useammat museot py-

syvästi lain piiriin, olisiko tämä voinut tapahtua sillä tavalla, että lain voimaantuloa olisi siirretty muutamalla kuukaudella. Ilmeisesti tällä lailla menee reilusti yli 2 milj. mk kuukaudessa valtionosuuksia. Jos 10 milj. mk saataisiin lisää, se merkitsisi sitä, että liki 70 paikallista museota näillä ehdoilla tulisi valtionavun piiriin.

Todellakin museoväki pelkää sitä, että lakia ei tulla kehittämään, koska nyt lain mietinnössä ei ole mitään sitovia lupauksia siitä, että lakia on tarkoitus vilpittömästi tulevaisuudessa kehittää, mikä olisi aivan välttämätöntä suomalaiselle museolaitokselle. Täytyy todeta vielä se, että ne paikkakunnat, joilla on aluetaidemuseo ja maakuntamuseo, tulevat nyt saamaan varsin kohtuullisen ja hyvän valtionavun. Se on myönnettä. Niin kuin totesin, on paljon erittäin toimivia museoita, jotka eivät saa mitään pysyvää valtionosuutta tällä hetkellä. Kun sitovia lupauksia ei ole, kukaan ei tiedä, milloin ne saavat.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Samasta vaalipiiristä ollut entinen valtiovarainministeri Ahti Pekkala oli etevämpi las-kumies, kun Ahti Pekkala muiden muassa katsoi, että kyseessä on liian kallis esitys nyt annettavaksi. Mutta kun ed. Isohookana-Asunmaa väitti, että jos olisi lykätty muutamalla kuukaudella, olisi säästetty 10 milj. mk, mikä olisi merkinnyt, että 70 museota olisi saatu lain piiriin, tämä on luonnollisesti täydellinen väärinkäsitys, koska vuosikustannuksistahan on kysymys. Sehän olisi merkinnyt, että vastaava summa tulee joka vuosi. Voimaantulohan merkitsee vain kertakaikkista säästämistä ja on aivan eri asia. Ainakin hallituksen kannan mukaan museolaki on tarkoitettu olemaan voimaan pitkään ja voimaan niin, että se jatkossa tulee koskemaan yhä useampia museoita. Minusta siinä suhteessa ei tarvitse olla niin kovin pessimistinen. Jos eduskunnassa tällaista tahtoa on, eduskunnastahan se on viime kädessä kiinni.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Budjetista päättää eduskunta, totesi ministeri Taxell äsken. Sanon, että ei vaan hallitus. Se on tosiasia. Ministerin on turha väittää ja tällä panna eduskunnan niskaan syy, koska kuitenkin hallitus hallitsee ja määrää. Juuri museolakien lykkääminen ja kiireelliseksi osoittautuminen uudistuksen viipyyssä olivat eräät niistä asioista, jotka valiokunnassa antoivat kuvan hallituksen linjasta. Valiokunta

olisi ollut velvollinen puuttumaan asiaan sen vaatimalla vakavuudella varsinkin, kun asian-tuntijat toivat selvästi esiin, mistä on kysymys. Oli todella hämmästyttävää, miten tehokkaasti maan hallitus on leikannut siivet ja sulkenut suut hallituspuolueiden kansanedustajilta eduskunnassakin. Harvassa asiassa todellakin ovat asiantuntijoiden lausunnot olleet yhtäpitävästi ja selvästi osoittamassa sen, miten hallitus tässä asiassa on ollut väärässä. Nyt kuitenkin todistellaan, että se on eduskunta, joka päättää, niin kuin tietysti pitäisi ollakin, mutta totuus on karvaasti toisenlainen. Se on hallitus niin tarkasti, että pienintäkään edes mielipidettä ei mietintöihin saada, saati muutoksia lakeihin.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli ehkä tarpeetonta ministeri Taxellin taholta ryhtyä puolustelemaan voimaantulosäännöstä. Olisi ollut huomattavasti kauniimpaa, jos hän olisi todennut, että se on tavattoman poikkeuksellista, että voimaantulosäännös edellyttää lain voimaantuloa joulukuun 1 päivänä. Jos nyt pieni leikki sallitaan, voisin todeta niin kuin entinen mies, kun ajattelen ministeri Taxellin selitystä, että selitän kuin selitän tämänkin asian.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! En minä mitään selitä. Minä vastaan. Minä vastaan siitä, että voimaantulosäännös on se, mikä se on. Minä olen hallituksen esityksen ollut antamassa, joten minä siitä vastaan. Minä otan siitä luonnollisesti täyden vastuun. Tämä on hyvin tietoinen ratkaisu, koska aina budjetia tehtäessä on otettava huomioon kustannukset toisaalta kyseisen vuoden budjettia ja toisaalta vuotuista tasoa ajatellen. Minä pidin esityksessä tärkeämpänä, että saavutetaan riittävän korkea taso, josta voidaan jatkaa, kuin siitä, että laki tulee voimaan muutama kuukausi aikaisemmin, millä ei historiallisesta perspektiivistä katsottuna ole mitään merkitystä. Luonnollisesti asiaa voi katsoa toisinkin, mutta tämä on minun näkemykseni. Kuten sanoin, siitä minä vastaan. En minä selitä. Minä kannan siitä vastuun.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietenkin on hyvä asia, että laki on saatu, mutta voi olla tyytymätön esitykseen ja myös ministerin äsken antamiin kommentteihin voimaantulosta. Sivistysvaliokunta mietinnössään toteaa, että asiallisesti menettely ei ole

hallituksen arvolle sopivaa. Tätä en halua sen kummemmin selitellä, mutta hyvin harvoin tässä salissa varmasti hyväksytään lakeja, jotka tulevat voimaan 1.12. Sen on niin minimilaki, jolla nuollaan demokratian toteutusta.

Toisaalta, kun tiedämme lain syntyvaiheet ja sen, että siinä ei ole ollut poliittista näkemyseroa, on kysymys ehkä kansan sivistys- ja kulttuuritahdosta, ja ymmärrämme, että opetusministeriössä se on ollut korkeammalla tasolla kuin lopullinen lakiesitys, on valitettavaa, että opetusministeriö ei kykene puolustamaan valtiovarainministeriön edessä todellisia isoja asioita. Tämä on jouduttu runnaamaan sillä tavalla, että markat on määrätty muualta kuin alan asiantuntijaministeriön taholta. Toivoo sopii, että jatkossa valtiovarainministerit tässä maassa ovat enemmän sivistys- ja kulttuuriasioita tuntevia, että päästäisiin parempiin tuloksiin.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Luonnollisesti, kun oululaiset kansanedustajat kiinnittävät asiaan huomiota, voisi kääntää katseen ja kysyä, miten oli silloin, kun yhteinen ystävämme Ahti Pekkala oli valtiovarainministerinä ja katsoi, että tällaista esitystä ei tulisi antaa lainkaan. Siitäkin olen kantamassa vastuuta, että olen hallituksen jäsen. En halua sitä sanoa. Mutta minusta on saivartelua, jos halutaan osoittaa, että olisi ratkaiseva asia, tuleeko laki voimaan 1. joulukuuta vai tulisiko se voimaan aikaisemmin. Ei kukaan 50 vuoden päästä kysy, minä kuukautena se on tullut voimaan, vaan kysytään, onko sitä lainkaan olemassa ja mitä se on merkinnyt museotoiminnan kehittämisen kannalta. Jos halutaan sitten jatkoa ajatellen miettiä, mitä voidaan tehdä, kyllä hän lain puitteissa on kehittämismahdollisuuksia. Varmaan lakia voidaan parantaa toiminnassa, ja sitten on se, että jo ilman lakiakin on mahdollista eri sektoreita kehittää, kuten totesin jo lähetekeskustelussa.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taxellille totean, että kun hallitus siis esittää voimaantuloksi yhden kuukauden viikunanlehden, se on hyvin ainutkertainen tapahtuma. Ministeri Taxell on ryhtynyt siis tiennäyttäjäksi tämänkaltaisessa menettelyssä. Kun hän toteaa, että hän kantaa ainutkertaisen vastuun myös tästä asiasta, totean, että hän kantaa ainutkertaisen vastuuttoman vastuun tämänkaltaisesta asiasta, joka ei kestä

päivänvaloa, ei miltään osin. (Min. Taxell: Mil-tä osin ei kannat?) — Ei miltään osin.

Kun ministeri Taxell toteaa, että ei ole mitään merkitystä sillä, milloin voimaantulo säädetään, miksi ajankohdaksi, mielessä herää tietenkin retorinen ajatus siitä, miksi se sitten ei ole voinut olla esimerkiksi maaliskuun 1 päivä, jota oppositio täällä nyt esittää. Oleellista tietenkin on se, että valtio säästää kyseisessä menettelyssä ja kunnat tulevat tässä menettelyssä nimenomaan menettämään. Tämähän käy selvästi ilmi myös budjetista, jossa on esitetty 2,3 milj. mk valtionosuuksiin vuoden 1989 ajalta, joten se on riittävän paljon sanova ilmiö tai toimenpide, 2,3 milj. mk.

Lähes kaikki asiantuntijat ovat esittäneet, että lain taso, siis valtionosuusasteikot, aluelisät, monet muut seikat eivät vastaa lainkaan toiveita, eivät myöskään opetusministeriön itsensä esittämiä tavoitteita vielä tämän vuoden aikana, joten opetusministeriö on todella menettänyt kamppailunsa oikeansisältöisen lain puolesta.

Ed. U o s u k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa saikin vastauksen ministeri Taxellilta, kun hän selvitti taloudellisen puolen asiasta. Mutta, arvoisa puhemies, haluan huomauttaa ed. Isohookana-Asunmaalle, että sivistysvaliokunta on keskustellut kaikki asiat, pohtinut ja evästännyt omalta osin, ja keskustelun ja asian käsitteilyn puutetta mielestäni ei sovi epäillä.

Ed. B j ö r k s t r a n d (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen keskustelua, jota nyt käydään täällä salissa. Eduskunta voisi ensinnäkin onnitella itseään siitä, että laki lopulta tulee, ja toiseksi ministeri Taxellia voidaan onnitella siitä, että se tulee voimaan aikataulun sisällä. Tämä on pääasia. Se on mielestäni yhdenmukaista pitämällä aikavälillä katsottuna, minä päivänä se tulee voimaan. Iloitkaamme nyt kerrankin yhdessä siitä, että tämä tärkeä alue tulee hoidetuksi lakisääteisen valtionavun piiriin.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taxellille haluan aivan julkisesti tähdentää sitä, että ne tahot, jotka ovat olleet huolissaan museolaista, ovat tietoisia siitä, että edellisen hallituksen ja edellisten valtiovarainministereiden Pekkalan ja Ollilan aikana lakia ei onnistuttu saamaan eduskuntaan. Tästä juuri johtui se,

että eduskunnassa säädettiin tiukka lausuma siitä, että laki on annettava. Siinä vaiheessa, kun näin oli, myös tiedettiin, minkälainen lain sisältö tulee olemaan, koska lakiesitys makasi, kuten hyvin tiedämme, useita vuosia opetusministeriössä valmiina. Se odotti vain poliittista tahtoa, joka eduskunnasta sitten sinne annettiin.

Ongelma, joka asiassa on, on se, että nyt lakiesitystä ei sellaisenaan anneta vaan se on oleellisesti heikennetty. Ministeri totesi, että se olisi kallis asia. On tietenkin hyvin suhteellinen käsite, mikä on kallista ja mikä on halpaa. Me arvostamme eri tavalla eri kulttuurialoja, mutta niin kuin on todettu, kulttuuriperinteen ja opetustoiminnan ja paikallisen kulttuuritoiminnan kehittämisen kannalta olisi välttämätöntä panostaa myös museotoimintaan kunnolla ja kohtuudella. Olisi ollut toivottavaa ja olisi toivottavaa, että eduskunnassa nyt sitten rohjettaisiin tehdä edelleen sitovia lausumia siitä että museolakia todellakin kehitetään. Nyt näitä lupauksia ei ole, ei sen paremmin hallitukselta kuin sivistysvaliokunnankaan mietinnössä, jossa on aivan mitäänsanomaton lause tulevasta kehittämisestä, joka on aivan oleellista museoiden kohtalolle tulevaisuudessa.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan turhaa vedota edellisiin valtiovarainministereihin, koska tilanne on se, että kun Suomen hyvinvointi nousee, totta kai se näkyy myös kulttuuri- ja sivistyspuolen menojen kehittämisenä. Näinhän sen täytyisi olla. Nyt kuitenkin tämä hallitus antaa toistamiseen säästölakeja tälle puolelle, niin peruskoulun, lukion kuin kirjastojen osallekin, ja tämä on minimikarsittu omatuntolaki. Erona on se, että aikaisemmin, jos valiokunnassa on ollut valmiuksia ja on tunnusteltu halua muuttaa, kun pääsääntöisesti kaikki asiantuntijat ovat olleet sitä mieltä, edelliset hallitukset ovat antaneet tehdä muutoksia. Nyt demokratiaa kavennetaan edelleen sanelupohjalle, että valiokunnassa eivät liiku asiat mihinkään päin vaan ne ovat niin kuin hallitus määrää ja piste. Se on tietenkin tavattoman — voisiko sanoa — surullinen ja syvällinenkin kysymys kaiken kaikkiaan, mitä valiokunnalla on merkitystä, jos me emme voi valtiovarainministeriön sanelun pohjalta syntyneitä lakiesityksiä, jotka opetusministeriön nimissä annetaan, muuttaa, koska oppositiovoima ei siihen riitä vaan siinä tarvitaan myös kulttuuri- ja sivistystahtoa hallituspuolelta.

Vähin, mitä olisi toivonut, olisi ollut, että olisimme saaneet aikatauluttaa, mihin mennessä kaikki museoammatillisesti hoidetut museot tulisivat lainsäädännön ja valtion avun piiriin, mutta sitäkään ei voitu tehdä, jolloin asia jää yhtä auki kuin musiikkiopistot ovat jääneet, että kestää lähes puoli vuosisataa, ennen kuin viimeiset saadaan. Tulossa ovat teatteri- ja orkesterilait, ja jos niissä lähdetään yhtä niukalta pohjalta, ei ole kovin korkeissa pisteissä Suomen kulttuuripuolen hoitaminen.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Minä olen ollut hallituksessa käsittelemässä kymmentä eri budjettia ja kyllä ed. Rengolle rohkenen sanoa, että on hyvin liioiteltua väittää, että tämän hallituksen aikana olisi noudatettu jollakin tavalla poikkeavaa käytäntöä siihen verrattuna, mitä aikaisempien hallitusten aikana. Hallituksen tehtävä luonnollisesti on yrittää pitää budjetti jonkinlaisissa raameissa niin, ettei esimerkiksi keskustapuolue voi vielä enemmän haukkua hallitusta siitä, että budjetti on jo nyt liian löysä.

Mitä sitten tulee siihen, kun tässä on väitetty, että eduskunta on lausunut sellaisen ponnen, että pitää antaa vuonna 1988 tätä koskeva esitys, niin varmaan eduskunta on näinkin lausunut. Katsotaan tämän vuoden budjettikirjasta. Hallitushan lupasi, hallitus ilmoitti, että tänä vuonna se esitys annetaan niin, että se tulee voimaan vuonna 1989. Sen lupauksen mukaan on nyt toimitettu, ja kuten sanoin, niin luonnollisesti tämä asia voidaan nähdä eri tavoin, mutta täsmälleen sen lupauksen mukaan, minkä annoimme tämän vuoden budjetissa, on toimittu.

Sitten rohkenen, en tiedä onko se sallittua, olla ed. Rengon kanssa myös eri mieltä siinä suhteessa, että ensimmäistä kertaa minä olen kuullut, että lakia, joka tuo 28 milj. mk lisää rahaa hallinnonalalle, jolle ei ole ollut lainsäädäntöä olemassa, kutsutaan säästölaiksi. Se on luonnollisesti uusi määritelmä ja määritelmän laajentaminen. Ehkä se on hyvä asia. Minä en henkilökohtaisesti ainakaan siihen voi yhtyä.

Ed. V ä h ä k a n g a s: Arvoisa puhemies! Minä olisin toivonut, että ministeri Taxell jaksaisi kuunnella edustajien puheita tästä alasta vastaavana ministerinä eikä poukkoilisi edestakaisin oman kiireensä kanssa ja vastaisi, mihin hyväksi näkee sillä pienellä uhoamisella ja kommenteluhengellä, jonka kymmenen vuoden hallituskokemus ehkä antaa.

Tämä laki museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista on sinänsä hyvä ja odotettu. Se, että se aiheuttaa arvostelua, on ymmärrettävää oikein, ministeri Taxell. (Min. Taxell: Opposition pitääkin arvostella!) — Kenellä nyt on puheenvuoro? Pitää maltaa pikkuisen purukumilta ja kuunnella. — Tämä keskustelu aiheuttaa ymmärrettävää eriarvoisuuden tunteesta lähtevää purkausta maan eri museoiden välillä, ja rahoitusta koskevat säännökset eivät vastaa uuteen lakiin kohdistettuja toiveita. On todella valitettavaa, etteivät valtionavun piiriin pääse muut kuin laissa mainitut maakunnalliset keskusmuseot ja erikoismuseot. Muut, lähes 70 museota, jäävät odottamaan opetusministeriön myöhempiä päätöksiä joskus tulevaisuudessa.

Näille väliinputoajamuseoille pääsy lakisääteisen valtionavun piiriin olisi niiden kehityksen kannalta ollut hyvin tärkeää. Tässä vaiheessa, varsinkin kehitysalueilla, kun kuntien taloudelliset voimavarat ovat äärimmäisen tiukalla, ei museotoiminnan kehittämiseen tahdo rahaa löytyä. Ilman valtioavun tukea kuntien alullepanema museotoiminta jää paikallaanpolkiseksi, museoihmiset turhautuvat toimintaan, kun laadullisesti ei päästä eteenpäin. Paikallismuseoiden merkitystä ei tällä esityksellä korjata, ja on vaara, että rahan puute pysähdyttää sen tärkeän työn, jota paikallismuseoiden toimesta suoritetaan.

Museoammatillisesti johdettu paikallismuseo on monessa tapauksessa myös alueellinen museo. Niille tulisi antaa taloudelliset mahdollisuudet selvitä vaativista tehtävistä. Valtionavun saaminen olisi tavallaan myös kuntia velvoittava. Niiden olisi vastavuoroisesti myös lisättävä rahaa museotoimintaansa. Voimavarojen lisääminen auttaisi museoita nykyistä laajempaan ja syvällisempään toimintaan, nostamaan museoiden arvostusta väestön keskuudessa paikallisen ja alueellisen perinteen pohjalta. Erittäin valitettavana pidän sitä, että valtionavun ulkopuolelle jää monia merkittäviä museoita. Esimerkiksi meillä Raahessa on maan vanhin merimuseo, jonka luulisi tälle merenkulkukansalle antavan hyvinkin paljon, mutta näinkin merkittävä laitos jää tällä kertaa valtionavun ulkopuolelle tämän lakiesityksen myötä.

Museotyön aliarvioiminen ei ole paikallaan, ei ainakaan nyt, kun valtion kukkaro pursuaa rahaa. Valitettavasti museotyö ei nyt nauti valtioavun tarpeellista huomiota, ja tämä on valitettava seikka.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Arvostamani kollega tässä sanoi, että ministerin pitää kuunnella. Jos kollega olisi kuunnellut, mitä minä välihuutoina huusin — mikä myös on osa parlamentaarista käytäntöä — niin huusin, että opposition velvollisuus onkin haukkua ja hallituksen velvollisuus puolustaa esitystä. Minusta se on hyvä systeemi, ja museolainkin osalta tämä on aivan hyvä asia.

Minusta on paljon mukavampi tapa käydä keskustelua museolaistakin, jos on vuoropuhelua eli sellaista, että minä kuuntelen ja yritän vastata ja sanoa, mitä on, kuin niin, että tässä vain istuu kuuntelemassa, miten asioiden olisi pitänyt olla.

Mitä sitten tulee siihen, että ministeri joskus voi poistua, niin ministerikin voi jopa poistua sellaisista individualistisista syistä, joita ei julkisuuteen kerro.

Ed. Vä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Toteaisin ministeri Taxellille, että en minä ymmärrä, mitä haukkumista näissä monissa puheenvuoroissa on. Tämän sanan ymmärtäminen näyttää olevan vähän erilaista meillä. Sitä haukkumistakin varmasti täällä osataan, mutta ministeri varmasti tietää, että se ei kuulu siihen arvokkaaseen käytökseen, mitä tässä talossa pitäisi noudattaa. Arvostelun sijaa näissä asioissa pitää aina olla, ja niistä pitää keskustella, ja niille pitää myös olla asianomaisella valtionneuvoston edustajalla aikaa olla vastaamassa. Ja sen tulee tapahtua ihan asiallisessa äänensävyssä, ei millään sellaisella isännän otteella, vaan herkällä korvalla kuunnellen, mitä isännät puhuvat.

Ed. Vä ä n ä n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on käyty varsin kipakkaakin keskustelua museolaista, joka pitkän, pitkän odotuksen jälkeen viimein on saatu eduskuntaan. Olen koettanut ymmärtää ministeri Taxellia vastuunalaisena ministerinä tässä asiassa ja olen koettanut ymmärtää, että hän on ärsyyntynyt siitä, että me eduskunnassa olemme tyytymättömiä. Mutta kuitenkin kaikin puolin katson, että ne puheenvuorot, joita eduskunnasta nyt on esitetty, ovat varsin oikeutettuja.

Tätä museolakia on museoväki ja maan kulttuuriväki nimittäin odottanut vuosia ja on lohdutautunut sillä, että kun ja jos joskus aikaan saadaan, se toivottavasti on sitten myös hyvä laki, onhan sitä niin kauan valmisteltu. Ja nyt me olemme saaneet sitten varsin nuivan lakiesityk-

sen. Minäkin yhdyin niihin, jotka pitävät aika ala-arvoisena sitä, että laki pannaan tulemaan voimaan yhdennellätoista hetkellä eli joulukuun alusta. Siinä on kyllä koira livahtanut veräjältä.

Museot ovat historiankirjoituksen ohessa kansakunnan muisti. Jokaiselle sivistysvaltiolle museot ovat välttämättömät paitsi kulttuurivaltion imagon takia, myös uusien polvien opetuksen ja kasvatuksen vuoksi. Sen vuoksi museolaitosta yleensä kulttuurivaltioissa suositaan ja tuetaan. Edelleen pätee totuus, jonka mukaan ei uutta ymmärrä yhteiskunnassa, ellei vanhaa tunne.

Museolaki, kauan odotettu kulttuurilaki, näyttää nykyiselle hallitukselle olleen kuitenkin nyt välttämätön paha, joka oli pakko tuoda eduskuntaan ja josta on haluttu selvittää vähimmällä mahdollisella vaivalla. Se, että esitetään muutenkin nuivaksi riisuttu lakiesitys tulevaksi voimaan vasta ensi vuoden lopussa, on museoväelle ja monille kulttuuri-ihmisille, paljon työtä asiassa tehneille, pyyhkäisy märällä rätillä päin kasvoja.

Suuret ja vauraat kunnat tulevat musolain kanssa jotenkin toimeen. Tämähän kohdistuu lähinnä valtakunnallisiin ja alueellisiin museoihin. Mutta paikallis- ja erikoismuseot, jotka ovat taistelleet taloudellisten vaikeuksien kanssa ja joissa tehdään paljon talkootyötä, saavat kärsiä. Tunnen jonkin verran paikallista museotoimintaa. Olen itse mukana parin säätiön valtuuskunnassa ja puhun omakohtaisesta kokemuksesta.

Vastalauseen esittäjät ovat mietintöön liittä-mässään tekstissä yhdistyneet. Koko oppositio on tässä mukana, ja se on korostanut sitä, että kysymys ei ole poliittisesta kiistasta. He ovat esittäneet siihen omat muutosesityksensä, ja niitä lukiessa voi todeta, että he ovat noudattaneet asiallisuutta ja odotetun museolain oletettua sisältöä. Ihmettelen vain tässä yhteydessä, että hallituspuolueiden valiokuntajäsenet, joiden joukossa on niin monia kulttuurihenkilöitä, ovat hiljaisesti suostuneet hallituksen esitykseen. Edes valiokunnan mietinnössä ei ole lausuttu tästä nuivasta esityksestä minkäänlaista varsinaista kannanottoa ja edellytystä, että laki edes saataisiin aikaan porrastettuna, jolloin edes tulevaisuudessa olisi takeita siitä, että lakiesityksen sisältö paranee.

Ainoa toivomus on, että seuraavassa budjetissa opetusministeriön harkinnanvaraista tukea edes jonkin verran lisätään paikallis- ja erityis-

museoille. Tuntuu hyvin hankalalta lähteä toivomaan, että laki tulisi mahdollisimman pian korjatuksi. Täällä on vedottu siihen, että eduskunta toki voi tehdä muutoksia. Kyllä me oppositiossa tiedämme, kuinka paljon muutoksia voidaan tehdä hallituksen esityksiin. Sen on erinomaisesti osoittanut meille esimerkiksi musiikkioppilaitoksia koskeva laki. Vain pieniä kosmeettisia parannuksia on yleensä voitu tehdä hallituksen budjettiesityksiin. Museolakiesitys on osoitus nykyhallituksen uuden poliittisen kulttuurin linjasta.

Ed. Pystynen: Arvoisa puhemies! Ministeri Taxell käyttämissään puheenvuoroissa on jo oikeastaan tuonut esiin suuren osan niistä asioista, joita itsekkin ajattelin puheenvuorossani esittää, enkä kaikkia niitä enää uudelleen tuokaan julki. Viimeksi ed. Väänänen sanoi, että hallituspuolueiden edustajat valiokunnassa ovat kiltisti, ja mitähän sanaa hän mahtoi käyttää, (Ed. Astala: Kuuliaisesti!) — kuuliaisesti — suostuneet kaikkeen, mitä hallitus on esittänyt. Kyllä minun täytyy hänelle kertoa, että valiokunnassa keskusteltiin tästä asiasta hyvin paljon siihen sävyyn, että me hallituspuolueidenkin edustajat keskustelun ollessa suhteellisen avointa, niin kuin meillä sivistysvaliokunnassa on tapana, annoimme varsin hyvin ymmärtää, että itse asiassa olisimme toivoneet pidemmälle menevää lakiesitystä museolaitoksen ottamisesta valtionapujen piiriin kattavammin kuin tässä nyt on mahdollista. Juuri niistä asioista valiokunnan puheenjohtajana henkilökohtaisesti neuvottelin myös sekä ministeri Taxellin että molempien valtiovarainministerien kanssa yrittäen tinkiä valiokunnalle lisää rahaa, jotta lain piiriä olisi voitu vähän laajentaa.

Kun täällä erään toisen käsittelyn yhteydessä muistaakseni ed. Skinnari puhui siitä, että meidän pitäisi oikeastaan mennä siihen Ruotsin järjestelmään, jossa erikoisvaliokunnat käsittelevät budjetin, ja hän muistaakseni muistutti siitä, että ei siinä kovin suurta vaaraa olisi siitä, että budjetti repeäisi, koska erikoisvaliokunnat omalla alallaan mieluusti ottaisivat lisää rahaa, niin kyllä minun täytyy tunnustaa, että jos meillä nyt oltaisiin siinä järjestelmässä ja sivistysvaliokunta olisi voinut käsitellä oman opetusministeriön pääluokan, tämän lain kohdalla olisi saatettu pyrkiä aika lailla ponnekkaasti hankkimaan museotoimelle lisää rahaa.

Mutta silloin kun sivistysvaliokunta tai yli päätänsä mikä tahansa erikoisvaliokunta käsit-

teele vain muutamia budjettilajeja ilman, että sillä on käsiteltävänä koko pääluokan kokonaisuus, luonnollisestikaan se ei voi mennä korostamaan vain niitä muutamaa asiaa, jotka sillä on käsiteltävänä kokonaan toisen valiokunnan vastatessa kokonaisuudesta. Tällöin erikoisvaliokunta ei voi saattaa edes tällä koko hallinnonalallaan punnitukseen niitä kaikia erilaisia tarpeita, mitä alalla on, ja näin ollen tämä järjestelmä ei suinkaan tällaisena voi johtaa siihen, että erikoisvaliokunta saattaisi kovin ponnekkaasti yrittääkään rikkoa sitä kokonaisuutta, joka on kokonaan toisten käsissä tässä eduskunnassakin. Tämä täytyy ottaa huomioon kun arvioidaan, mitä erikoisvaliokunnassa voidaan budjettilakien osalta tehdä.

Täällä on jo opposition edustajien eräissä puheenvuoroissa myönnetty se tosiasia, että eduskunnassa on kuitenkin kohtuullisesti yritettävä neuvotellen pitää koossa vuotuinen budjetti ilman, että aivan railakkaasti mennään niihin mielitekoihin, joita myös hallituspuolueiden edustajien piirissä kieltämättä on kaikillakin hallinnonaloilla ja monissa eri asioissa.

Joka tapauksessa on muistettava se, mikä tässä ministeri Taxellinkin puheenvuorossa jo tuli esiin, että tässä esityksessä nyt kuitenkin saatetaan ensimmäisen kerran museolaitos lakisääteisen valtionavun piiriin. Tähän saakka avustuksia museoille on annettu vain harkinnanvaraisesti tieteeseen, taiteeseen ja urheilun tukemiseen osoitetuista veikkauksen ja raha-arpaisten voittovaroista. Tämä on ollut tilanne tähän saakka. Sen jälkeen, kun asianomaiset mietinnöt valmistuivat ja annettiin ministeriölle, 15 vuotta valmisteltiin tätä lakiehdotusta opetusministeriössä. Ministerinä ollessaan ed. Virolainen ei tainnut olla tätä vielä käsittelemässä, mutta luulenpa, että ministerinä ollessaan ed. Väänänen jo sai painiskella tämän asian kanssa. Niin kuin ministeri Taxell kertoi, niiden 15 vuoden aikana hallitus ei saanut edes tällaista lakia aikaan rahallisesti.

Tämän lainmukaisen valtionavun piiriin tulee 20 maakuntamuseota ja 13 aluetaidemuseota. Tänä vuonna nämä 20 maakuntamuseosta ja 13 aluetaidemuseota saavat valtionapua 7 milj. mk. Tämä laki tuo niille rahaa vuodessa lisää 21 milj. mk, joten nämä museot, jotka tulevat lain piiriin, tulevat saamaan vuosittain 28 milj. mk rahaa. Tämä on siis 21 milj. mk lisää siihen verrattuna, mitä ne tähän mennessä ovat saaneet. Lisäksi tulot lakkaavat olemasta harkinnanvaraisia. Tämä laki tekee ne lain mukaan auto-

maattisesti budjettiin otettavaksi valtionosuuksiksi. Kyllä tämä edistysaskel täytyy sentään oppositiossakin olevien tunnustaa. Merkittävä muutos tapahtuu. Ymmärrän sen ja itsekin olisin sitä mieltä, että olisi suotavaa saada laajemmin, vielä enemmän rahaa museoille.

Meidän maassamme on tällä hetkellä noin 700 museoksi kutsuttua laitosta. Se on valtavan suuri määrä. Yleisesti hyväksytyn museon määritelmän mukaan, johon kuuluu muun muassa tallentaminen, säilyttäminen, tutkiminen ja näytteillä pitäminen, museo on huomattavasti korkeatasoisempi kuin suurin osa näistä museoiksi kutsutuista. Yleisesti hyväksytyn museon määritelmän mukaisia museoita meillä on noin 100 ja niistä siis nyt 33 tulee valtionavun piiriin. Ne muut jäävät edelleen harkinnanvaraisen valtionavun piiriin, eihän niitäkään heitteille jätetä. Ne saavat edelleen vastaavalla tavalla harkittuna veikkauksen ja raha-arpajaisen voittovaroista osuutensa toivon mukaan.

Kun ed. Väänänen totesi, ettei tullut mitään lausumaa mietintöön, että haluttaisiin lain piiriin suurempi osa museoista, jotka vaalivat kansallista kulttuuriperintöä, niin hän ei ole kovin tarkkaan mietintöä lukenut. Täällä kyllä todetaan, että lakiehdotuksen tavoitteiden toteutumiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että lain soveltamisalaa laajennetaan suunnitelmallisesti vuosittain tulo- ja menoarvioon otettavien lisämäärärahojen avulla niin, että kaikki museoammatillisesti hoidetut museot saadaan mahdollisimman nopeasti lain piiriin. (Ed. Astala: Se ei ole lausuma!) — Se on kuitenkin valiokunnan mielipide ja se on kirjattu mietintöön. Ei nyt tarvitse niin hirveän tarkasti tässä yhteydessä pohtia sitä, täyttääkö jokin lausuman tunnusmerkit vai ei. Lausuman ja näin ilmaistun tahdonilmaisun ero on tietysti siinä, että vain ed. Astalan tarkoittamalla tavalla muotoiltu menee eduskunnan vastaukseen hallitukselle. Tätä ei siinä toistettu. Mutta kyllähän tämä mietintö menee esimerkiksi opetusministeriön tietoon.

Niin kuin valiokunnassa keskustelimme, me voimme varsin hyvin tähän puuttua monessa muussakin yhteydessä, esimerkiksi hallituksen kertomusta käsiteltäessä ja muistuttaa ministeriötä, että kun eduskunta hyväksyy tämän valiokunnan mietinnössä olevan lausuman, niin kuin uskon ja toivon, niin se on sen jälkeen eduskunnan mielipide. Kyllä valtioneuvoston ja asiaa valmistelevan ja vastuuta kantavan ministeriön piirissä sitäkin täytyy kunnioittaa. Aina-kin meidän asiamme on muistuttaa vastaisuus-

nessa, että niin on toimittava. Niin kuin tässä valiokunnan mietinnössä sanotaan, lakiehdotuksen tavoitteiden toteutumiseksi valiokunta pitää tärkeänä... Hallitus on sen jo itse tunnustanut, että tuo on tavoite, mihin pyritään. Tämä on ensimmäinen askel siihen tavoitteeseen lähdetessä. Mielestäni tälle lakiehdotukselle ja sille, että tämä hallitus on saanut sen aikaan, on myös annettava tunnustus eikä ainoastaan moitetta.

Täällä ed. Hautala mainitsi puheenvuorossaan, kun hän ensimmäisenä puhui tästä asiasta — hän on jo lähtenyt pois täältä — että yhtään luonnontieteellistä museota ei tule tämän lain piiriin. Hän ei muistanut asiaa ilmeisesti sellaisena, kuin se valiokunnassa tuli esille, eikä ole myöskään katsonut mietintöä, johon asia kirjattiin. On totta, että valtioneuvoston määrittelemissä maakuntamuseoissa ei ole ainoatakaan luonnontieteellistä museota. Mutta mietinnössä todetaan, että käyttömenojen määrää laskettaessa otetaan huomioon kaikki saman hallituksen alaisuudessa toimivat museoyksiköt. Valiokunta korostaa perusteen tärkeyttä lain voimaannpanossa, koska se on jo otettu huomioon useissa kuntien ja museoiden talousarviolaskelmissa ja sillä turvataan muun muassa maamme huomattavimman kunnallisen luonnontieteellisen museon rahoitus. Sen lisäksi esimerkiksi kaikkien yliopistojen tai korkeakoulujen piirissä olevat luonnontieteelliset museot ovat tämän lain piirissä automaattisesti.

Näin ollen pidän aivan asiallisena vielä keran muistuttaa siitä, että eduskunnan on syytä olla tyytyväinen siitä, että hallitus on antanut sen käsiteltäväksi ja hyväksyttäväksi tällaisen pitkän askelen tämän kulttuurin edistämiseksi maassamme.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Pystynen on useinkin esittänyt ajatusta siitä, että budjettilakeja ei tulisi erityisvaliokunnassa muuttaa. Jos näin olisi, niin tällöinhän nämä valiokunnat budjettilakien osalta tekisivät aivan turhaa työtä ja ne tältä osin voitaisiin viratomina ja toimettomina lakkauttaa. Kyllä valiokunnalla pitää olla myös omaa tahtoa eikä sitä tahtoa aina voi mennä muilta kyselemään. Se on minun mielipiteeni.

Sivistysvaliokunnalla on ollut useinkin omaa tahtoa. Se on aikaisemmin suhteellisen usein myös muuttanut lakiesityksiä, jopa budjettilakeja. Näin mielestäni pitää toimiakin silloin,

kun katsotaan, että jokin epäkohta lakiesityksessä on.

Puheenjohtaja uskoi myös, että valiokunnan toiveilla saadaan kaikki museoammatilliset museot tämän valtionosuuslain piiriin. Se taitaa olla aika lailla hyvätahtoista uskoa ja luottamusta, kun hyvin usein on käynyt niin, ettei edes näitä eduskunnan lausumia, jolloin eduskunta on edellyttänyt todella jotain, ole toteutettu. Siinä mielessä olisi ollut varmintaa luottaa normaaliin menettelyyn eli olisi kannattanut tehdä lausuma, mutta siihenkään ei saanut lupaa. Toisin sanoen kyllä se olisi ollut vähin asia, johon sentään valiokunnalla minun mielestäni olisi pitänyt oma tahto olla.

Ed. Ryyänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun sivistysvaliokunnan puheenjohtaja totesi, että ei ole kovin suurta eroa sillä, onko valiokunnan mietinnössä nyt jonkinlainen lausuma vai ponsi, niin jäin ihmettelemään, minkä takia sitten valiokunnan enemmistö, hallituspuolueitten edustajat, eivät voineet yhtyä tähän ponsilausumaesitykseen ja äänestää sen puolesta, kun näillä ei kerran eroa ole. Mutta tiedämme, että tahdonilmaisuna niillä on aika merkittäviäkin eroja, tämä ponsi todella menee eduskunnan vastauksena hallitukselle. Minun mielestäni tämä ponsi, johon valiokunta olisi todella voinut yksimielisesti yhtyä, olisi vastannut paremmin sitä henkeä, missä tätä museolakia todella siellä valiokunnassa käsiteltiin. Niin kuin puheenjohtajamme totesi, kannoimme kaikki siellä suurta huolta tämän lain puutteista. Käsitely oli varsin rakentavaa ja yksimielistä. Se yksimielisyys loppui vain sitten, kun näistä ponsista ja muutosehdotuksista äänestettiin.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Molemmille edellisille puhujille tai ainakin erityisesti ed. Astalalle haluan vielä kerran puhua siitä, missä määrin erikoisvaliokunta voi muuttaa budjettilakiesityksiä, jotta toiminta olisi järkevää. Sanoin jo äsken puhuessani, että kun valiokunnalla ei ole koko vastualueensa budjettia käsiteltävänä, jotta se voisi punnita, mitä kaikkea muuta tarvitaan ja kuinka paljon siihen rahaa kaiken kaikkiaan käytetään, niin on arveluttavaa ajatella, että yksittäisissä asioissa, jotka budjettilakeina ovat sen käsiteltävinä, mentäisiin lakiehdotuksia muuttamaan sopimatta asiasta kokonaisuudesta vastaavan valtiovarainministerin, valtiova-

rainvaliokunnan ja eduskuntaryhmien kanssa. Ne, jotka kantavat vastuuta budjetin toteamisesta, eivät tietenkään voi muulla tavalla tätä asiaa ajatella.

Se taas, ettei tähän ponteen ollut syytä menä, tällä kertaa minun ymmärtääkseni johtui siitä, että asiantuntijatkin valiokunnassa toivoivat täsmällisempää aikataulumuotoilua. Näin epämääräinen toivomus, jonka katsoimme voivamme hyväksyä, riittää minun mielestäni tässä muodossa kuin se valiokunnan mietinnössä on.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun valiokunta ei voi puuttua budjettilakiin määrärahan osalta, niin silloin mielestäni parhaiten käsiin sopiva ase valiokunnalla on ponnien esittäminen. Tätä olisin valiokunnalta edellyttänyt varsinkin, kun me edustajat nyt olemme saaneet kuulla valiokunnan jäseniltä, että tässä asiassa kuitenkin oli kysymys yhdensuuntaisesta periaatteellisesta kannasta.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni valiokunnalla pitää olla omaa tahtoa. Kun valiokunnalla on yhteinen vahva tahto muuttaa jokin epäkohta lakiesityksessä, niin ainakin aikaisemmin tällä tahdolla on tehty näitä muutoksia. Kun kyseisten henkilöiden kanssa on nimenomaan tämän tahdon voimalla ja vahvuudella keskusteltu, niin asia on onnistunut. En muista, että kukaan olisi juurikaan todennut, että olisi epäjärkevästi oltu liikkeellä niin kuin puheenjohtaja sanoo. Pääinvastoin olemme usein saaneet näistä muutoksista kiitosta myös sen tähden, että olemme silloin tällöin pelastaneet varsinaiset asian esittelijät siitä, että lakiin olisi jäänyt joitakin virheitä ja epäkohtia. Kaikki ovat voineet olla tyytyväisiä. Mutta muutoksia on tehty nimenomaan valiokunnan yhteisellä tahdolla, jolla vahvuudella asioista on neuvoteltu.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Pystynen kaipailee oppositiolta myötätuntoa siihen, että on hyvä kun on laki saatu. Näinhän on ilmaistu jo moneenkin kertaan, että se on periaatteessa hyvä, mutta se on alueellisesti toimimaton. Tässä suhteessa ei voi olla tyytyväinen kokonaisuuteen, koska samalla me hautaamme kulttuuriperinteitä, joita jo kuitenkin maakunnassa ja näissä pienemmissä museoissa on ansiokkaasti koottu. Myöhemmät sukupolvet maksavat niistä suuren mak-

sun, kun niitä arkeologisten töitten ym. kautta haetaan eteenpäin. Mainitsen esimerkkinä Lieksan ulkoilmamuseon, joka jää tämän lain ulkopuolelle. Kukaan kai ei kiistä, etteikö se edustaisi koko itäisen kulttuurin hienointa matkailukohdetta, kesämatkailukohdetta koko kansalle ja turisteillekin. Ja monia monia muita löytyy. Raahe täällä jo mainittiinkin.

Puheenjohtaja Pystynen toi myös esille, että tässä tulee markkamääräisiä lisäyksiä. On muistettava, että sata museota tässä maassa täyttää ne ehdot, joihin nyt olisi ollut mahdollisuuksia. Mutta kun pantiin markkamääräinen raja, niin saatiin vain 33 lipsahtamaan valtionavun piiriin. Tuntuu epäoikeudenmukaiselta valtiovarainministeriön taholta asettaa tällainen markkamääräinen raja. On onnenkauppaa ja suhteilla hoidettua toimintaa, mitä museoita siihen siten saadaan.

Toivoisikin jatkossa, että museotoiminnan rahoitus selkiinnytetään. Tällä erään se tulee tavallaan kolmen momentin ja useammankin pääluokan osalta. Toivoisi, että se selvästi annettaisiin opetusministeriön vastuulle ja markkamäärätkin budjetissa niin selvästi osoitettaisiin, että olisi helpompi seurata niitten kehitystä. Kävi nimittäin niin, että valtiovarainministeriön asiantuntija ei valiokunnassa kyennyt vastaamaan, paljonko museot saavat rahaa, ennen kuin sai pari vuorokautta miettimisaikaa. Näyttää siltä, että rahanvartijatkaan eivät täysin tiedä, millä rahoitetaan museotoimintaa.

Ed. Uosukainen: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja ed. Pystynen otti tärkeän asian puheeksi käsitellessään erikoisvaliokuntien ja valtiovarainvaliokunnan rahavaltaa ja niiden keskinäistä suhdetta. Tuota asiaa kannattanee tosiaan miettiä.

Tämä käsiteltävänä oleva lakiehdotus on kuitenkin tavoitteiltaan sellainen, että sen tavoitteena on saattaa aineellista kulttuuria ja luonnon perintöä tallentavien museoiden valtionapu pysyvälle lakisääteiselle pohjalle ja antaa sitä kautta museoille mahdollisuus toimintansa pitkäjänteiseen kehittämiseen. Tätä vastaan kukaan ei väittäne. Tämä on odotettu laki. Edellisen eduskuntakauden mittaan muistan, miten siitä tuli tehdyksi sekä kirjallisia että suullisia kysymyksiä. Nyt olemme oikein hyvän ladun päässä, sillä meidän on todettava se, että valiokunta on mietinnössään kritisoinut lakiehdotuksen eräitä puutteellisuksia, mutta mikäpä

lakiehdotus on senlaatuinen, että se on kauttaaltaan valmis. Lakiehdotuksen tavoite ja sen sisältö ovat joka tapauksessa myönteiset. Toiteuttamisvarat eivät ole riittävät, mutta kauan odotettu ja välttämätön päänavaus on meillä nyt käsillä joka tapauksessa.

Minusta tämä ensimmäinen vaihe jo, kun mukaan tulee 20 maakuntamuseota ja 13 aluetaidemuseota, on yhdellä tavalla kattava. Se on yhdellä tavalla verkosto. Kun tässä näitä viikunanlehtiä on pohdittu, niin kyllä 2,3 milj. markan viikunanlehti on melkoinen viikunanlehti. Se rahahan jo tulee, kun yhden kuukauden mitaan saadaan valtionosuutta, jos käänämme parhain päin tämän voimaantulosäännöksen. Muistettakoon joka tapauksessa, että 21 milj. mk vuosittain tulee lisää plus sitten vielä harkinnanvarainen valtionosuus. Lisäys vuositasaalla on — toistan vielä — 21 milj. mk, ja minä uskon, että museoväki ottaa sen vastaan, jos kohta myös toivoo, että opetusministeriön ja täällä myös opetusministerin muodostama kanta siitä, että asia hoidetaan järjestyksessä loppuun, niin kuin lakiin on kirjattu, myös toteutuu.

Sitten tämä lopullinen vaihe. Kun koko järjestelmä on voimassa, niin valtionosuuksista koituu museoiden hyväksi 48 milj. mk plus harkinnanvaraisia 8 milj. mk. Kyllä minusta siinä on ilonaihetta ihan ehdottomasti, ja siitä on joka tapauksessa lähdettävä missä ollaan. Rahaa on nyt käytettävissä tämän verran. Budjettia oppositio on syyttänyt löyhäksi, mutta jokaisen sellaisen kohdan yhteydessä, missä käsitellään summia, kuitenkin oppositio kiihdyttää itsensä suorastaan vaahtoon. Minusta on kertakaikkisesti konsuleiden valvottava tätä asiaa muutenkin kuin ponsitehtailulla. Valitettavasti nimittäin on saattanut havaita, minkä ed. Astalakin täällä myönsi, että ponsien yli on kävelty ihan yhtä lailla kuin mielipiteenilmauksen tai voimakkaan lausumankin yli. Mutta tässä kohtaa asia on jo kirjattu lakiehdotukseen. Sen valvontaa ja seurantaa on luvattu hoitaa. Konsulit valvokoot, ja meidän valvomme. Jokikisen seuraavan budjetin yhteydessä tätä asiaa on tutkittava ja uskon, että asia etenee.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Totean ed. Uosukaiselle, että aika-auluponnen laatiminen ei olisi maksanut markkaakaan, mutta se olisi ollut ehkä varmistus siitä, että sivistysvaliokunta on tosissaan ja kantaa syvää huolta näitten asioitten eteenpäinviemisestä jatkossa. Noihin konsuleihin ei tahdo

enää nykyään luottaa, kun aikataulut venyvät äärettömiin.

Ed. Uosukainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tosiasia on, että jos me emme näihin konsuleihin luota, niin silloin me emme luota itseemme, ja eduskunnan on tästä kohtaa hoidettava asiaa. On lausuttu niin monta kertaa eräistä muista kulttuurilaitoksista, että kun tämä asia on noussut minun mielestäni kiitettävästi keskustelun kohteeksi täällä eduskunnassa ja kun tätä asiaa on niin selkeästi ministeriön tietoon saatettu, uskon että tämä asia etenee suunnitellulla tavalla. Teennäisten aikataulujen laatiminen ei myöskään ole mielekästä eikä sivistysvaliokunnankaan arvon mukaista sikäli, että realismi on tässä paras tie.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Täällä on ilmeisesti jo melkein kaikki mahdollinen Suomen museoista, niitten valtionosuuksista ja museoitien kehittämisestä sanottu, mutta joitakin hajahavaintoja kuitenkin on ehkä paikallaan esittää.

On hyvin mielenkiintoista se logiikka, jolla arviointi toimii. Ne henkilöt, jotka viime viikolla vaativat, että luontoa ei saa museoida, puhuvat tänä päivänä fanaattisesti museoitien ja niitten kehittämisen puolesta. Se kuvaa vain sitä, että tähän poliittiseen retoriikkaan ja demagogiaan sisältyy kaikenlaisia ovelia ulottuvuuksia. Täällä on puhuttu syvällä rintaäänellä pettymyksestä. Pettymyksethän syntyvät odotuksista, nimenomaan odotuksista. Tässä tapauksessa näitä odotuksia on luonut pitkä odotusaika. Tätä lakia on todella pitkään toivottu ja odotettu.

Toisekseen näitä odotuksia on kiihdyttänyt se, että opetusministeriön asiaa valmistelevat virkamiehet, oman tulkintani mukaan, ovat tulleet puhuneeksi hivenen ohi suunsa. Vielä viime keväänä mm. Museopäivillä opetusministeriön virkamiehet kertoivat, että valtionosuusprosentit tulevat olemaan 27—45 %, kun ne nyt sitten ovatkin 15—42 %. Opetusministeriön virkamiehet kertoivat, että aluetoimintaa harjoittaville museoille osoitettava lisä tulee olemaan 10 %, kun se on nyt 7 %. Näistä puheista tietysti tuli ehdoton odotus, että näin todella tulee käymään. Nyt sitten näemme, että tässä vaiheessa hallitus on katsonut projisoituaan asiaa valtion tulo- ja menoarvion raameihin, että nämä odotukset ovat olleet ylimitoitettuja.

Edelleen odotuksista. Kaikkia lainsäädäntötoimia pidetään myös ennakkotapauksina muil-

le vastaaville lainsäädännöille. Niinpä, kun nyt on saatu museolaki eduskunnan käsittelyyn, näissä valtionosuusprosentteissa nähdäänkin ennakkotapaus sille, minkälaisia vastaavat prosenttiluvut tulevat olemaan teatterilain ja orkesterilain osalta. Siis toisin sanoen nyt onkin kalvava tunne teatteriväellä ja orkesteriväellä, mielelläni katson lukeutuvani jälkimmäiseen, vaikka näytelmissä välillä tulee oltuakin mukana, ja odotus on se, että tässä tulee käymään huonosti, nyt tullaankin jatkolainsäädäntövalmistelussa lähtemään siitä, että starttiprosentit ovat samat kuin museolaissa. Jälleen odotus, pelko, kalvava tunne, vaikka samanaikaisesti jokainen pienikin askel on askel parempaan. Muista oppositiokansanedustajista poiketen olen iloinen siitä, että tämäkin askel on voitu ottaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

17) Ehdotus laiksi kalansaaliin hintatuesta annetun lain muuttamisesta

Esitellään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 146, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ulkoasiainvaliokuntaan

18) Pohjoismaiden kehitysrahaston perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymistä

tarkoittava hallituksen esitys n:o 218; ja

laki- ja talousvaliokuntaan

19) Ehdotuksen laiksi kunnallislain muuttamisesta

sisältävä ed. Perhon lakialoite n:o 111.

20) Ehdotuksen laiksi työllisyyslain 29 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Saaren ym. lakialoite n:o 114 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Viime vuonna säädetyn ja nyt voimassaolevan työllisyyslain voimaansaamiseen sisältyy sellainen porrastus, että lain 18 §:n 3 momentti sekä 19 § tulevat voimaan porrastetusti niin, että ne tulivat voimaan kuluvan vuoden alusta Lapin läänin, Oulun läänin, Kainuun, Pohjois-Karjalan läänin, Satakunnan ja Kymen läänin työvoimapiireissä sekä kolmessa Keski-Suomen läänin kunnassa. Ensi vuoden 1 päivästä lukien nämä pykälät tulevat voimaan Keski-Suomen läänin, Kuopion läänin, Hämeen läänin ja Mikkelin läänin työvoimapiireissä. Viimeisessä voimaansaamoryhmässä, jossa kyseiset lainkohdat tulevat voimaan vuoden 1990 alusta, siihen kuuluvat Vaasan lääni, sekä Turun läänin ja Uudenmaan läänin työvoimapiirit.

Aikaisemman Vaasan läänin hyvän työllisyystilanteen perusteella tällainen ryhmittely on ehkä jossain määrin perusteltu ja ymmärrettävä. Kuitenkin viimeksi kuluneen vuoden aikana valtakunnassa työllisyystilanne keskimäärin on varsin paljon parantunut, tietenkin johtuen siitä, että elämme korkeasuhtanteen aikaa, mutta myöskin siitä syystä, että työllisyyslaki on heikoimmilla työllisyysalueilla, vaikeimmilla työttömyysalueilla, vaikuttanut positiivisesti. Samaa aikaan kehitys Vaasan läänissä on ollut täsmälleen päinvastainen. Kun vielä vuosi sitten meidän työttömyystasomme Vaasan läänissä oli selvästi maan keskiarvoa pienempi, me tällä

hetkellä olemme hyvin täsmällisesti valtakunnan keskiarvolukemissa.

Tähän on monia syitä. Yksi syy on tietenkin se, että Vaasan läänissä Mikkelin läänin ohella maatalouden osuus ammatissa toimivasta väestöstä on suuri. Tunnetut maatalouden tuotannon rajoitukset ovat vähentäneet työpaikkoja paitsi itse perustuotannosta, myöskin siitä ketjusta, joka jalostaa maataloustuotteita elintarvikkeiksi, sekä myöskin siitä teollisuudesta, jonka osuus Vaasan läänissä on varsin merkittävä, teollisuudesta joka toimittaa maataloudelle erilaisia tuotantotarvikkeita. Myöskin tekstiili-, vaate-, kenkä- ja nahkateollisuuden osuus Vaasan läänissä on keskimääräistä korkeampi. Kuten yleisesti tunnettua, nykyisin valtakunnassamme käynnissä oleva rakennemuutos on vienyt työpaikkoja juuri näiltä alueilta.

Erityisen hankala tilanne Vaasan läänissä on nimenomaisesti pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömien osalta. Heidän osaltaan me tällä hetkellä Vaasan läänissä jo selkeästi ylitämme valtakunnan keskitason.

Minulla on edessäni työvoimapiirin virallinen tilasto viime vuoden ja kuluvan vuoden kehityksestä eri työvoimapiireissä. Tässä on merkitty uusien työpaikkojen syntyminen eri piireissä ja uusien työpaikkojen syntymisen kehitystä verrattu toisiinsa. Kun esimerkiksi Uudenmaan läänin työvoimapiirissä vuonna 1987 syntyi runsas 44 000 uutta työpaikkaa, uusien työpaikkojen määrä vuonna 1988 oli yli 66 000, eli kasvua siinä oli 50,5 %. Turun työvoimapiirissä, joka on toisena viimeisessä voimaansaamoryhmässä, tuo kasvu oli peräti 68 %. Sen sijaan Vaasan työvoimapiirissä, joka on kolmantena viimeisessä lain toteuttamisen toimeenpanoryhmässä, tuo kasvu on ainoastaan 20,5 %, eli se on vasta yhdeksännellä tilalla tässä kasvussa eri työvoimapiirejä keskenään vertailtaessa. Varsin paljon suurempi kasvu on esimerkiksi sellaisissa työvoimapiireissä kuin Hämeen, Mikkelin, Keski-Suomen ja Kuopion työvoimapiireissä, joissa lain 18 §:n 3 momentti ja 19 § tulevat voimaan ensi vuoden alusta.

Arvoisa puhemies! Nimelläni jätetty lakialoite tarkoittaa sitä, että tätä työllisyyslain voimaansaamisaikaa muutettaisiin niin, että Vaasan läänin työvoimapiiri tulisi näitten pykälien osalta voimaantulosäännöksessä toimeenpantavaksi ensi vuoden alusta Hämeen, Mikkelin, Keski-Suomen ja Kuopion työvoimapiirien kanssa.

Kun edellä esittämiini perusteisiin lisätään

vielä se, että pitkään läänissä myönteisenä jatkunut väestökehitys on kääntynyt viimeksi kuluneen vuoden aikana voimakkaaksi muuttotappioksi, niin että läänin väkiluku on selvästi vähentynyt, tuntuu todella väärältä ja epäoikeudenmukaiselta, että Vaasan lääni on tämän lain osalta samassa toimeenpanoryhmässä Uudenmaan läänin työvoimapiirin kanssa, joka koko ajan saa valtavaa muuttovoittoa, piirin jossa koko ajan on mitä melkoisin työvoimapula.

Arvoisa puhemies! Toivon sosiaalivaliokunnalta tämän lakialoitteen käsittelyssä myönteisyyttä ja oikeudenmukaisuutta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan:

21) Asetus 17 päivältä kesäkuuta 1988 Hongkongin kanssa eräiden tekstiilituotteiden Hongkongista tapahtuvan tuonnin rajoittamisesta ja valvomisesta tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta; ja

22) Asetus 17 päivältä kesäkuuta 1988 Kiinan Kansantasavallan kanssa tekstiilituotteiden kaupasta tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

23) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 19;

24) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22; ja

25) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 15.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.35.

Täysistunto lopetetaan kello 17.26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola